

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VYUŽITÍ LITERATURY PRO DĚTI A MLÁDEŽ VE ŠKOLNÍCH DRUŽINÁCH

Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Autor práce: Vendula Smržová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: IV.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc.PhDr. Heleně Zbudilové, Ph.D. za metodické vedení mé práce, za její trpělivost, ochotu, cenné poznatky a rady.

Dále děkuji všem žákům, kteří věnovali svůj čas vyplnění dotazníků a pracovních listů.

Mé poděkování patří také hlavní vychovatelce ze školní družiny Miladě Peltanové, za poskytnutí materiálů a cenných rad.

1 Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část	8
1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	8
1.2 Školní vzdělávací program	9
1.2.1 Obsah ŠVP.....	9
1.2.2 Charakteristika ŠVP	10
1.3 Volný čas	11
1.4 Školní družina	13
1.4.1 Cíl výchovy	13
1.4.2 Funkce školní družiny	15
1.4.3 Školní družina ve Studené	17
1.5 Charakteristika dětí	20
1.5.1 Školní věk.....	20
1.5.2 Raný školní věk	20
1.5.3 Střední školní věk	22
1.6 Využití literatury pro děti a mládež ve školních družinách	22
1.6.1 Metody literárně-dramatické výchovy	22
1.7 Literatura pro děti a mládež	24
1.7.1 Definice literárních žánrů	25
1.8 Literárně-dramatická činnost	26
2 Praktická část	28
2.1 Projekt výzkumu	28
2.1.1 Stanovení cíle výzkumu	28
2.1.2 Druh výzkumu	28
2.1.3 Datum a místo výzkumu.....	28
2.1.4 Metody výzkumu.....	28

2.2	výzkum.....	29
2.2.1	Když jsi ve školní družině, čteš si?	29
2.2.2	Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ANO, co si čteš?	29
2.2.3	Hrajete někdy v družině divadlo?	30
2.2.4	Čteš si knihy doma?.....	31
2.2.5	Jaký druh knih tě zajímá?	31
2.2.6	Máš raději pohádky v knihách nebo se na ně raději díváš na televizi?	31
2.2.7	Čtete si někdy v družině všichni dohromady?.....	32
2.2.8	Navštívili jste někdy se školní družinou místní knihovnu?.....	33
2.2.9	Chodíš do knihovny?	33
2.2.10	Moje nejoblíbenější kniha/knihy jsou?	34
2.2.11	Účastnil ses recitační soutěže?	35
2.2.12	Pokoušel ses někdy vytvořit vlastní básničku, popřípadě příběh?	35
2.2.13	Co pro tebe kniha znamená?.....	36
2.2.14	Nejoblíbenější hrdina?.....	36
2.3	Aplikace pracovních listů	37
2.4	Literární tvorba žákyň ze školní družiny	39
	Závěr	40
	Seznam literatury	42
	Seznam příloh	44

Úvod

Bakalářská práce se bude zabývat tématem *Využití literární výchovy ve školních družinách*. Vedle teoretického vymezení dané problematiky se v praktické části zaměří na výzkumné šetření ve ŠD ZŠ a MŠ ve Studené v okrese Jindřichův Hradec. Autorka bakalářské práce je v současné době v této škole zaměstnána jako asistentka pedagoga, takže využije pro zpracování BP nejen poznatků, znalostí a dovedností získaných během studia na TF JU, ale také na dané škole v rámci vlastní praxe.

Základním cílem práce bude přiblížit způsob využívání literární výchovy při práci s dětmi ve školní družině.

Teoretická část se bude zabývat vymezením základních pojmů (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, školní vzdělávací program pro školní družinu, volný čas, školní družina, charakteristika dětí dle věkových kategorií), které pomohou orientaci v dané problematice. Dále se práce soustředí na využití literatury pro děti a mládež ve školních družinách, používané metody, bude upřesněn pojem literatura pro děti a mládež a přiblížena problematika literárně dramatické činnosti.

V praktické části bude představena školní družina ve Studené. Cílem bude zjistit dotazníkovým šetřením využití literární a dramatické výchovy v dané školní družině. Budou vytvořeny tři sady pracovních listů, do kterých budou zařazeny úkoly spojené s literaturou a dramatickou výchovou.

Bakalářská práce bude obsahovat přílohou část, do které budou zahrnuty pracovní listy fotodokumentace z aplikace dotazníkového šetření a pracovních listů, vypracované dotazníky a pracovní listy na ukázkou.

Jako primární literatura bude použita publikace *Školní družina* (2011) od Bedřicha Hájka, ve které se autorka zaměří na téma školní družiny a její fungování. Další literární pramen bude *Děti, mládež a volný čas* (2004) od Břetislava Hofbauera a *Pedagogika volného času* (2002) od Jiřiny Pávkové. Tyto prameny poslouží pro vysvětlení základních pojmů dané problematiky. K základní charakteristice dětí bude použita publikace *Vývojová psychologie* (2000) od Marie Vágnerové. Dále budou využity jako zdroj internetové stránky stránek *Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR*, konkrétně novela zákona o školních družinách. Pro popis základních výukových metod bude využita publikace „*Výukové metody*“ (2003) od Josefa Maňáka a Vlastimila Švece.

Z oblasti literárně dramatické výchovy budou použita tato publikace: „*Metody a techniky dramatické výchovy*“ (2008) od Josefa Valenty. Pro popis literárního textu bude využit zdroj „*Teorie literatury pro učitele*“ (2001) od Josefa Peterky

1 Teoretická část

1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je dokument, který v roce 2007 vydal Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Kurikulární dokumenty dělíme na státní a školní. Do školního patří školní vzdělávací program, který bude představen v další kapitole. Mezi státními jsou Národní program vzdělávání a Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP).

Důležitým faktorem RVP je zdůrazňování klíčových kompetencí, jejich provázanosti se vzdělávacím obsahem a umět uplatnit získané vědomosti a dovednosti v praktickém životě.

RVP podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání. RVP pro základní vzdělávání je otevřený dokument, který je v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se Školním vzdělávacím programem i podle měnících se potřeb a zájmů žáků. RVP ZV bylo dodatkem upraveno 1.9.2013. Další aktualizace proběhne v roce 2016.

V RVP by měly být zohledněny potřeby a možnosti žáků pro dosahování cílů základního vzdělávání. Dále by se měla vytvářet širší nabídka povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků. Ve třídě by mělo být příznivé sociální, emocionální i pracovní klima založené na motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky. Měly by se prosadit změny v hodnocení žáků a využívat více slovního hodnocení, dostatečně zvýraznit účinnost spolupráce rodičů žáků. Děti, které mají speciální potřeby, bychom měli nechat ve třídě, co nejdéle. Je to důležité pro jejich psychický klid. Informace jsem získala z dokumentu, který je volně dostupný na internetových stránkách Národního ústavu pro vzdělávání včetně příloh RVP ZV.¹

V literární výchově žáci poznávají základní literární druhy prostřednictvím četby, učí se vnímat jejich specifické znaky, rozumět uměleckému záměru autora a formulovat a vytvářet vlastní názory o přečteném díle. Děti se také učí rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně si osvojují, získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i

---

¹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. 2013, Praha: Výzkumný ústav pedagogický [cit. 2015-03-22] s. 22-25 Dostupné na WWW: <<http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/aktualne-platne-zneni-rvp-zv?highlightWords=RVP>>

schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Nové poznatky žáků mohou dospět k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život. Žáci se učí tvořivým činnostem s literárním textem, přednáší vhodné literární texty, volnou reprodukci přečteného nebo slyšeného textu. Naučí se také literárním pojmům, rozliší literární žánry: říkanky, bajky, hádanky, rozpočítadla, pohádky, bajky, povídky, ale také se naučí rozlišovat básníka, spisovatele, herce a režiséra. Učí se empatii ke čtení druhých, tzn., že se nevysmívají, pokud čtený projev druhého není na dobré úrovni.

Verbální i neverbální komunikace se může vhodně rozvíjet i prostřednictvím dramatické výchovy, která je zařazena v RVP pro základní vzdělávání jako doplňující vzdělávací obor.²

1.2 Školní vzdělávací program

Dle zákona, který nabyl účinnosti 1. ledna 2005, mají všechny školské subjekty své školní vzdělávací plány (dále jen ŠVP), o kterých je psáno v zákonu č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

MŠMT ČR vydalo RVP, na základě kterých si škola utvoří vlastní ŠVP. Rámcový vzdělávací program slouží jako pomůcka pro tvorbu školního vzdělávacího plánu, neslouží jako závazný vzdělávací program.

ŠVP si škola utváří sama na základě místních podmínek. Je to závazný dokument, který by měl tvořit celý pedagogický sbor. Je vytvářen na základě zkušeností pedagogických pracovníků. Podle školského zákona (§5, odst. 3) vydává ŠVP ředitel školy. Popřípadě, pokud družina nespadá pod školu a je samostatným právnickým subjektem, vydává tento dokument ředitel/ka družiny. Rozsah ŠVP není stanoven, povinností je pouze dodržení struktury pro ŠVP.

1.2.1 Obsah ŠVP

Bedřich Hájek ve své publikaci „Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny“ (2007) uvádí, co by ŠVP mělo obsahovat jako nezbytně nutné části: konkrétní cíle vzdělávání, formy a obsah, časový plán, materiální podmínky, personální podmínky, ekonomické podmínky, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, tzn. zajištění

---

² *Rámcový vzdělávací program.* MŠMT [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>>

bezpečnosti tělesné, emoční i sociální, podmínky pro činnosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.³

V ŠVP je důležitou součástí personální zabezpečení. Mělo by se nastínit poslání vychovatelky a vymezit tak její roli v zájmovém vzdělávání. Vychovatelky musí být empatické vůči dětem, musí se umět vcítit do jejich pocitů. Ke všem dětem by měly přistupovat spravedlivě. Vytváří prostředí, ve kterém děti tráví svůj volný čas, proto by měly být kreativní a vytvořit tak příjemné prostředí, ve kterém se děti budou cítit dobře. Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, upravuje předpoklady pro výkon práce vychovatelky. V tomto zákoně jsou uvedeny předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků, stupně vzdělání a pracovní doba.⁴

1.2.2 Charakteristika ŠVP

Ve školním zařízení, ve kterém byl proveden výzkum je úzká vazba s ŠVP základního vzdělávání. Praktická část byla absolvována v Základní a Mateřské škole ve Studené. Školní družina se řídí Školním vzdělávacím programem pro základní vzdělávání ve Školní družině. Dokument se stále rozvíjí a obohacuje se o nové skutečnosti. Časové uspořádání harmonogramu ve školní družině je řízeno požadavky psychohygieny. Činnosti podporují tělesné zdraví, duševní a sociální vývoj dítěte. Zájmové aktivity probíhají při činnostech, které jsou spojeny s rekreací, odpočinkem, zábavou a zájmovou činností. Cílem činnosti je rozvoj dítěte a racionálním využití jeho volného času. Jsou zaměřeny na týmovou práci, aby děti dospívaly do zdravé soutěživosti. Dítě získává osobní samostatnost a schopnost se projevovat jako samostatná osobnost, která působí na své okolí. Žákům, kteří mají speciální vzdělávací potřeby, je dle jejich stupně charakteru znevýhodnění při zařazení do volnočasových aktivit, věnována zvláštní pozornost. Pro rozvoj mimořádně nadaných žáků jsou ve ŠD další doplňkové aktivity pro rozvoj jejich talentu. V případě zájmu jsou k dispozici ve školním zařízení, v ZŠ a MŠ ve Studené, různé zájmové kroužky: taneční kroužek, zájmový kroužek vaření, myslivecký, zdravotnický, technický, mini podniky, náboženský, hudební a sportovní.

---

³ Srov. HÁJEK, Bedřich. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. s. 15-30.

⁴ Aktuální znění zákona o pedagogických pracovnících. *MŠMT* [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>>

Tyto kroužky jsou využity i při výuce. Například děti ze zdravotnického kroužku předávají své zkušenosti mladším spolužákům a názorně jim předvádí základy první pomoci. Tyto děti každoročně pořádají ve škole nebo v blízkosti školy běh, který má několik stanovišť, kde ostatní plní úkoly, které se týkají první pomoci. Děti poté hodnotí správnost úkonů.

1.3 Volný čas

Volný čas můžeme definovat jako čas, kdy člověk není pod tlakem veškerých povinností, které vyplývají z jeho sociálních rolí. Toto slovo pochází z anglického slova „leisure time“ a z francouzského slova „le loisir“⁵. Charakteristika volného času vyplývá z očekávání příjemných zážitků. Člověk se činností ve volném čase účastní zcela dobrovolně. Očekáváním se stává regenerace těla spojená s odpočinkem ať už aktivním či pasivním, zábava a rozvoj osobnosti. Je to čas, kdy je člověk sám sebou. Často se také vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních závazků. Správným kritériem pro správné využívání volného času je rozvoj osobnosti člověka. Jako hlavní funkce volného času se nejčastěji uvádějí: odpočinek, zábava, rozvoj osobnosti, rekreace, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání a dobrovolná společensky prospěšná činnost.⁶ Volný čas je součástí života všech dětí a mladých lidí. Podle Úmluvy o právech dítěte má každé dítě právo na jeho aktivní využití podle vlastní individuální volby. Pokud společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí se tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů.⁷

Rodina jako primární sociální skupina je prvotním prostředím volnočasového života a výchovy. Zásadně se podílí na formování jejich osobnosti. Rodina vytváří hmotné podmínky a sociální ochranu, začíná s výchovou a vzděláváním a rozvíjí mezilidské vztahy a klade základy hodnotové orientace.

Dřívější tří až čtyřgenerační rodina se přeměnila na dvougenerační (rodiče a jejich děti). Nižší porodnost oslabuje demografickou stabilitu, sociální kontinuitu a vztahy mezi jejími členy. Dospívající děti mají tendenci svoji rodinu opouštět dříve než v minulosti a její tradiční model jako málo přitažlivý, jiné naopak zůstávají u svých

⁵ Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

⁶ Tamtéž, s. 13-15

⁷ Srov. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*, s. 13-14.

rodičů i po dosažení plnoletosti. Do života a výchovy dětí a mládeže vstupují svými vlivy také další prostředí. Rodina ztratila nemalou část svého vlivu a přestala být privilegovaným prostorem socializace. Ze společenského prostředí do ní pronikají četné podněty, které se stávají součástí života dětí a výchovného působení rodičů. Mnoho rodin se však nespokojí s pasivním přijímáním těchto podnětů, nýbrž je samy vyhledávají, tvořivě si je osvojují a obohacují jimi volnočasový život svých dětí.

Výrazným rysem dnešní rodiny je však také oslabování rodinných vztahů. Na volný čas dětí v rodině působí jako zdroj negativních i pozitivních vlivů především objektivní podmínky života a výchovy dětí v rodině, její velikost a úplnost nebo pozdější zakládání rodiny.⁸ Dle statistického úřadu se průměrný věk rodiček zvýšil v roce 2014 na 29 let⁹.

Vliv má také realizace volného času uvnitř rodiny, zejména je podmíněna způsobem jejího života, postoji a výchovnou praxí rodičů vzhledem k dětem nebo časovými a hmotnými předpoklady vytvářenými pro volnočasovou aktivitu. Přípravenost rodičů v tomto ohledu umožňuje, aby nepůsobili jako činitel direktivně rozhodující, a ani neponechávali volný průběh živelnosti, nýbrž aby byli spíše inspirátorem, iniciátorem nebo spoluorganizátorem aktivit svých dětí a celé rodiny. Někdy je mezi touto možností a skutečností veliká mezera a nejsou vyrovnávány ani hendikepy dětí ze sociálně a výchovně slabších rodin.

Rodina vždy zůstává východiskem, na němž v mnohém závisí bohatost současných zážitků dítěte a jeho připravenost na volnočasový život v dospělosti. Proměnnost rolí dnešních rodin ve volném čase podmiňuje řada faktorů. Podněty pro společné aktivity rodičů s dětmi doma i mimo domov, jsou v současnosti, i v ekonomicky vyspělých zemích v některých směrech oslabovány sociální nejistotou a sociálním vylučováním některých skupin jejich obyvatel.

Cílem rodiny by mělo být poskytování dítěti dostatek času a vytváření podmínek pro spoluúčast na jeho plánování a prožívání, zajištění hmotných a finančních potřeb, zejména individuálního vybavení a placených služeb, informace a podněty pro účast v dalších prostředích mimo rodinu.

---

⁸ Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*, s. 57.

⁹ Pohyb obyvatelstva. *Český statistický úřad* [online]. 2014, [cit. 2015-03-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby061214.docx>>

Žádoucím a doposud zdaleka nedosaženým cílem je poučený, aktivní zájem každé rodiny o to, aby její děti mohly svůj volný čas prožívat bohatě a smysluplně. Rodič může svoje děti učit přistupovat k volnému času tvůrčím způsobem a vytvářet postoje, které pak budou uplatňovány v budoucnosti po založení vlastní rodiny.¹⁰

1.4 Školní družina

Školní družina (dále jen ŠD) slouží jako školské zařízení pro výchovu v zájmovém vzdělávání. Zařízení je to nejčtenější. Výchova ve školní družině by měla být chápána jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí.

ŠD spočívá v tom, že nemá sloužit jako proces pokračování vyučování, ale slouží jako přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma. ŠD družina je samostatnou oblastí ve vzdělávání a činnosti jsou řízeny specifickými požadavky a pravidly pedagogiky volného času. Činnost ŠD musí být zajištěna a jsou pro ni stanoveny podmínky:¹¹

- 1) personální
- 2) materiální
- 3) řídicí a kontrolní

ŠD je přednostně určena žákům prvního stupně. To znamená, pro žáky od první do páté třídy. Případně lze do školní družiny přijímat žáky starší z vyšších ročníků druhého stupně.

Ze statistik, které jsou uvedeny na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, vyplývá, že počet ŠD zůstává v posledních 5 - ti letech stabilní. Pro zajímavost, počet školních družin ve školním roce 2012/2013 bylo v České republice 3974 a počet navštěvujících žáků byl 269,9 tisíc žáků, což je o 18,3% více než ve školním roce 2007/2008.¹² Tyto údaje jsou v současné době nejaktuálnější. Doposud nebylo nové šetření.

1.4.1 Cíl výchovy

Zájmové vzdělávání ve školní družině má obohacovat denní program dítěte. Družina má zajistit odborné pedagogické vedení při činnostech a na základě podmínek má

---

¹⁰ Srov. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*, s.13-24.

¹¹ Srov. HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*, s. 9-11.

¹² Školní družiny. *MŠMT* [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>>

podporovat individuální rozvoj dítěte. Družina nabízí dětem podmětne, zajímavé a obsahově bohaté činnosti, pokud je vhodně vybavena.

Bedřich Hájek ve své knize uvádí jako hlavní cíle výchovy:¹³

- 1) rozvoj dítěte, jeho učení a poznávání
- 2) osvojování základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- 3) získávání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí
- 4) vychovávat k smysluplnému využívání volného času a vybavovat žáky dostatkem námětu pro naplňování volného času.

Cíle výchovy ve ŠD jsou vymezeny ve vyhlášce č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání §8.

Činnosti ŠD by měly ústít k získávání určitých kompetencí. Pojem kompetence můžeme definovat jako souhrn schopností a znalostí a s nimi související postoje i hodnotové orientace, které jsou předpokladem pro výkon činností. Můžeme je chápat i jako integrované vzdělávací cíle. Jsou stanoveny na základě kompetencí v základním vzdělávání a dětí v předškolním vzdělávání, které školní družina rozvíjí, Jsou to:¹⁴

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- komunikativní kompetence
- sociální a interpersonální kompetence
- občanské kompetence
- kompetence k trávení volného času.

Rodiče přihlašují své děti do školních družin také proto, aby zabránili sociálně-patologickým jevům, které ohrožují jejich děti. Snaží se dosáhnout toho, aby jejich děti získaly dovednosti, vědomosti, schopnosti a postoje, které jim pomáhají odolávat vůči těmto jevům. Sociálně patologickými jevy se myslí například gamblerství, drogová závislost, agresivita a mnoho dalších. Zvláště ve větších městech rodiče dbají na bezpečnost svých dětí a zajímají se o kroužky, které jsou ve škole nabízeny. Školy také

---

¹³ Srov. HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*, s. 11.

¹⁴ Tamtéž, s. 13.

nabízejí preventivní výchovné programy, které se zaměřují na základní oblasti prevence. Tyto oblasti jsou:¹⁵

- Výchova ke zdravému životnímu stylu.
- Posilování komunikačních dovedností.
- Zvyšování sociálních kompetencí.
- Výchova k odstraňování nedostatků v psychické regulaci chování.
- Schopnost najít své místo ve skupině a ve společnosti.
- Formování životních postojů.¹⁶

1.4.2 Funkce školní družiny

Den dítěte se odehrává ve třech časových úsecích: pracovní doba, doba mimopracovní a doba tzv. volného času. Doba pracovní je doba, kterou dítě stráví ve škole při vyučování a přípravou na vyučování. Doba mimopracovní je doba, která je potřeba na regeneraci sil a nezbytné životní úkony do kterých patří jídlo, spánek hygiena, ale i doba, kdy je objektem sociálních služeb. Doba volného času lze stručně charakterizovat jako oblast, kdy se dítě může věnovat svým činnostem podle své volby. Když je dítě ve školní družině, tak doba, kterou zde stráví je na hranici mezi dobou volného času a mimopracovní.

Požadavkem rodičů na školní družinu je naplňování volného času jejich dětí, tj. výchova ve volném čase. Školní družina slouží pro výchovu, vzdělávání a rekreaci žáků. Odpočinkové činnosti jsou klidové, rekreační i zájmové činnosti a mají odstranit únavu.

Důležitý je aktivní odpočinek. Ten slouží k regeneraci sil a obsahuje náročnější pohybové, sportovní, turistické nebo manuální prvky. Tyto činnosti by měli být provozovány převážně venku ve skupinách. Jedná se o organizované nebo spontánní činnosti. Tyto činnosti mohou být rušnější, ale nelze je považovat za nekázeň ale za možnost relaxace po soustředění ve vyučování.

Mezi odpočinkové činnosti se řadí i zájmové činnosti. Tyto činnosti rozvíjí osobnost dítěte a umožňují jejich seberealizaci popřípadě kompenzaci možných

---

¹⁵ Srov. HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*, s. 13.

¹⁶ Tamtéž, s. 9-14.

neúspěchů ve škole. Dochází k rozvoji dovedností a poznávání. Činnosti mohou být skupinové nebo individuální, organizované i spontánní.

Někdy se vychovatelky podílí i na přípravě domácích úkolů. Bývá to zejména u dětí, které jsou ze sociálně slabších rodin nebo dětí, které mají vývojové poruchy a potřebují zvýšenou péči. Psaní domácích úkolů by mělo být zařazeno po odpočinkových činnostech a ne hned po vyučování. Domácí úkoly se s dětmi vypracovávají po souhlasu rodičů. Neměli by se vypracovávat před 15. hodinou. Vychovatelka nemá právo domácí úkoly opravovat, může pouze upozornit na chybu. Děti mohou své poznatky ze školních lavic uplatňovat například při vycházkách, exkurzích a dalších činnostech. Dochází tak k procvičování nenucenou didaktickou formou. A touto nenucenou formou se také při vycházkách naučí novým poznatkům, které mohou uplatnit při výuce.

Vychovatelky by měly komunikovat s pedagogy pro úspěšnější přípravu na vyučování. Dochází tak k propojení výuky a přípravy na výuku. Děti mohou pracovat s osvojenými poznatky a učení je pro ně mnohem snadnější, než když vidí novou látku poprvé. Své poznatky si rozšiřují a prohlubují. Zkušenosti z volnočasových aktivit mohou motivovat děti při vyučování ve škole, vede je to k vyšší aktivitě a hlubšímu soustředění.

Funkcí školní družiny je i řada tzv. režimových momentů to jsou přechody z družiny a do družiny, převlékání, činnosti, ve kterých se děti musí zvládnout postarat se sami o sebe. Vychovatelky se snaží, aby se tento čas dal co nejvíce zkrátit. Aby tyto činnosti děti dělaly automaticky a nečekaly, až je vychovatelka vyzve k vykonání činnosti a nebyly při tom ve stresu, popřípadě aby stres byl co nejmenší. Oproti mateřské škole se zde děti naučí plné samostatnosti.¹⁷

Školní družina plní i funkci sociální. Nejčastěji je sociální funkcí chápána péče o dítě, zajištění jeho bezpečnosti a dohledu nad ním v době, kdy skončilo vyučování. Tuto funkci plní ve školských zařízeních ŠD. Jinými mohou být například škola v přírodě, domov mládeže, internát. Sociální funkci můžeme chápat jako příležitost, kdy je dítěti

---

¹⁷ Srov. BEDŘICH HÁJEK, Jiřina Pávková a kolektiv. *Školní družina*. 3, s. 15-18.

ze špatného sociálního prostředí poskytováno příjemné sociální prostředí i psychologické podmínky k vyrovnání méně podnětného prostředí.¹⁸

Přijetí do školní družiny je dáno na základě osnov ŠVP. O přijetí rozhoduje ředitel školy. V případě porušování pravidel ŠD je oprávněn ředitel školy zakázat docházku do ŠD.

Do plánu zájmového vzdělávání pro ŠD jsou zařazeny tematické celky, které jsou zaměřeny na rozvíjení schopností a kompetencí žáka. Plán obsahuje vždy hlavní téma, které má poté několik podkapitol, u kterých je popis činností a kompetence, které by měla daná činnost rozvíjet.

1.4.3 Školní družina ve Studené

Základní a Mateřská škola Studená se nachází na severu jižních Čech. Studená je obec, ve které žije cca 1800 obyvatel. Do místní základní školy jezdí děti i z ostatních okolních obcí. Školu navštěvuje celkem 230 dětí, z toho do školní družiny chodí 89 dětí. Žáků z první třídy je ve školní družině 20. Z druhé třídy 22. Ze třetí třídy 19. Ze čtvrté třídy 14. Z páté třídy 9. Ze šesté třídy 4 a ze sedmé třídy 1 žákyně. Školní družina je rozdělena na tři oddělení a v každém oddělení je jedna vychovatelka.

Ve ŠD ve Studené jsou děti seznamovány s knihami velmi často. Ve školní družině mají obsáhlý výběr knih mnoha žánrů, věnují se jim po celý školní rok. Děti si půjčují knihy v knihovně a také si je nosí z domova. Vychovatelka často navštěvuje místní knihovnu Vlasty Javořické a půjčuje pro děti knihy. Často si ve ŠD čtou hromadně a poté rozebírají obsah, postavy a děj knihy. ŠD je otevřena v prvním oddělení i ráno před zahájením výuky a schází se zde děti ze všech oddělení, proto když dochází k hromadnému čtení, předčítají starší žáci. Děti se schází v malém počtu, proto je otevřeno pouze jedno oddělení. Nejvíce se však s knihou pracuje v měsíci březnu, kdy jsou zvoleny aktivity, které jsou spojeny s literaturou. Tento měsíc je zvolen proto, že měsíc březen je považován za měsíc knihy. Ve ŠD jsou provozovány celodružinové akce. Tyto akce spojují všechny oddělení ŠD. Mezi odděleními funguje provázanost, vychovatelky konzultují postupy při všech akcích. I přesto, že v ŠVP školní družiny jsou čistě literárně-dramatické akce spojeny s březnem a dubnem, děti se do kontaktu s knihou dostávají mnohem častěji. Během školního roku vytváří pro místní knihovnu

---

¹⁸ Srov. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*, s. 71-72.

výzdobu a knihovnu navštěvují. (viz. příloha č.1). Knihovna je umístěna v budově Mateřské školy ve Studené.

Celoroční plán akcí ŠD ve Studené:

- 1) září – výstava prací – podzim v družině
- 2) říjen – soutěž o nejhezčího draka, diskotéka v barvách podzimu
- 3) listopad – turnaj ve stolní hře Dáma, výtvarná soutěž – barvy podzimu, burza sportovních věcí
- 4) prosinec – mikulášská nadílka, vánoční nadílka, zdobení stromečku pro zvířátka, vánoční diskotéka
- 5) leden – výtvarná soutěž Zima, výstava prací školní družiny v knihovně
- 6) únor – dětský karneval, soutěž o nejlepší masku, turnaj Šachy
- 7) březen – výstava prací ŠD – Jaro – v knihovně, noc s Andersenem v knihovně
- 8) duben – beseda v knihovně Vlasty Javořické, Den Země, beseda s Policií ČR
- 9) květen – turnaj piškvorky
- 10) červen – spaní dětí ve škole, Den Děti – zahradní slavnost, výtvarná soutěž Prázdniny snů

V ŠVP jsou tyto akce soustředěny na měsíc březen a duben ve spojení s literárně-dramatickou činností:

- 1) Výstavu prací ŠD na téma JARO v místní knihovně Vlasty Javořické – Děti se inspiroují v knihách a vybírají z knih obrázky, které jsou ve spojení s jarem. Děti poté obrázek nakreslí a vystaví v místní knihovně Vlasty Javořické.
- 2) Noc s Andersenem v knihovně – tato akce je spojena s místní knihovnou. Sice je nazývána noc s Andersenem, ale děti v knihovně noc neabsolvují. Knihovna má malé prostory a není uzpůsobena pro přenocování žáků, proto tato akce probíhá přes den. Děti jdou do místní knihovny, kde si prohlíží a čtou knihy, plní kvízy za odměny a vyrobí si nějaký výrobek, který si pak mohou odnést domu. Po skončení akce jdou všichni k rodnému domu místní spisovatelky Vlasty Javořické, u kterého položí kytici a tím ukončí akci.
- 3) Beseda v knihovně Vlasty Javořické – Každý rok je v knihovně uspořádána beseda pro děti z Mateřské školy, ze ŠD a dále pro děti od páté do deváté třídy. Beseda je přizpůsobena věkovým kategoriím. Zpočátku se děti učí, jak mají

s knihou zacházet, podle jakých znaků knihy vyhledávat a starší žáci mají besedu obohacenou o několik autorů a jejich tvorbu. Děti se při této besedě naučí vyhledávat a rezervovat knihy přes internet a mají možnost si projít celou knihovnu a ptát se paní knihovnice. (viz příloha č. I.)

Autorka bakalářské práce měla možnost zúčastnit se besedy s Mateřskou školou v době vykonávané praxe a s pátou třídou základní školy jako asistentka pedagoga.

Každé oddělení ŠD se poté řídí činnostmi určenými v ŠVP. Z ŠVP jsou vybrány činnosti spojené s literárně dramatickou činností a kompetence, které činnosti rozvíjí:

- 1) Jdeme navštívit knihovnu – Komunikativní kompetence, činnostní a občanské kompetence, kompetence k trávení volného času.
- 2) Z různých materiálů tvoříme postavičky z pohádek, které jsme si oblíbili – Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence k trávení volného času.
- 3) Tvoříme záložku do knihy – Kompetence k učení, kompetence k trávení volného času.
- 4) Vymýšlíme krátké příběhy s ilustracemi – vyrábíme knihu – kompetence k učení, komunikativní kompetence, činnostní a občanské kompetence.
- 5) Hrajeme loutkové divadlo pro mladší kamarády – kompetence k učení, komunikativní kompetence, sociální a interpersonální kompetence.¹⁹

Místní knihovna je se školní družinou v úzkém propojení. Paní knihovnice ve spolupráci s vychovatelkami pořádá různé akce. Jednou z akcí byla Stezka po pověstech Studenska. Tato akce byla dobrovolná a účastnili se jí děti navštěvující ŠD. Všichni společně šli trasu kolem Studené a navštívili místa, o kterých se tradují pověsti. Když došli na určené místo, vždy si přečetli pověst, která se na toto místo vztahovala, a rozebrali ji.²⁰

---

¹⁹ Školní vzdělávací program pro ZV. Základní a Mateřská škola Studená, 2010, s. 7-23.

²⁰ Stezka po pověstech Studenska [online]. 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na WWW: <http://www.knihovnastudena.estranky.cz/fotoalbum/stezka-po-povestech-studenska/>

1.5 Charakteristika dětí

Školní družinu navštěvují děti všech věkových kategorií, proto autorka bakalářské práce považuje za důležité charakterizovat jejich vývoj. Nejčteněji je ŠD ve Studené navštěvována žáky do páté třídy. Poté jsou tři žáci ze šesté třídy a jedna žákyně ze sedmé třídy. Pro početnost dětí z prvního stupně ŽŠ je charakteristika zaměřena právě na tyto žáky.

1.5.1 Školní věk

Je to období, kdy dítě navštěvuje základní školu. Školní věk lze rozdělit na tři fáze:²¹

- 1) Raný školní věk – počátkem je nástup na základní školu. To je věk přibližně od 6-7 let do 8 až 9 let. V tomto věku dítě prochází důležitým životním obdobím. Dítě ukončuje docházku do mateřské školy a stává se školákem.
- 2) Střední školní věk – toto období trvá od 8-9 let do 11-12 let. Je to věk, kdy dítě přechází na 2. stupeň základní školy a začíná dospívat. Dítě se začíná připravovat na dospívání.
- 3) Starší školní věk – navazuje na období středního školního věku a trvá do deváté třídy, kdy dítě ukončuje docházku na základní škole. Je to přibližně do 15 let věku. Toto období bývá často nazýváno období pubescence

1.5.2 Raný školní věk

Tento věk by se dal charakterizovat jako důležitý sociální mezník. Dítě získává novou roli, protože se z něj stává školák, dochází u něj k podstatné změně. Role školáka není výběrová, ale dítě ji v určitém věku získá automaticky. Musí pouze dosáhnout odpovídajícímu věku a odpovídající vývojové úrovni. Role školáka výrazně ovlivňuje rozvoj dětské osobnosti. Bývá ovlivněno socializací. Škola působí socializací jiným způsobem než rodina. Věk pro nástup do školy je stanoven na 6-7 let, kdy u dítěte dochází k různým vývojovým změnám, aby dítě zvládlo školní docházku. Můžeme tak mluvit o školní zralosti a školní připravenosti.²²

Pro děti v tomto období je důležité zodpovídání otázek, pokud se jim nedostane odpovědi, v případě, že jsou rodiče otázkou zaskočení, nebo dětem podají nepříliš obsáhlou a leckdy odbytou odpověď, dítěti to stačit nebude. Ve většině případů se stáhne do sebe a otázkou se i nadále bude zabývat. V tomto věku jsou to otázky

²¹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*, s. 148.

²² Tamtéž, s. 134-184.

převážně ze sexuální sféry. Dítě bude čekat na jakýkoli náznak nejen od rodičů, ale i od spolužáků, popřípadě si dítě bude snažit najít odpověď jiným způsobem. Nikdy by nemělo dojít k promlčení otázky. Mělo by se odpovídat naprosto na všechny zvědavé otázky, ať už jsou jakéhokoli směru. Na otázky bychom měli odpovídat úměrně věku. Pokud rodiče dítěti neodpoví a jeho otázku nějakým způsobem zamluví, dítě ztrácí důvěru k rodičům a těžko si pak buduje kamarádský vztah k rodičům. Zvědavost u dětí je naprosto přirozenou součástí života a rodiče by na tyto otázky měli být vždy připraveni, i přesto že leckdy dokáží děti opravdu zaskočit nevšedností otázek, na které se snaží získat adekvátní odpověď.

Pro dítě je vstup do školy velký krok do života. Získává nové autority, nové sociální kolektivy a především nové úkoly, se kterými se doposud v mateřské škole nesešlo. Dítě najednou musí sedět ve školní lavici v klidu, kde se od něj očekává soustředěnost a najednou si nesmí hrát. Začíná zaujímat ke všem dospělým kritický postoj a to nejen vůči učitelům, vychovatelům, ale i vůči svým rodičům. Tato perioda v životě dítěte je rozhodující pro vybudování nových sociálních vztahů. Děti touží po nových činnostech, ke kterým potřebuje své vrstevníky. Může se také stát, že dítě v tomto období pocítí jisté odlišnosti ať už v barvě pleti či různé cenové hodnotě a značky oblečení. Zjistí tak svou sociální hodnotu a neprojeví vůli a schopnost učit se. Tímto způsobem mohou vzniknout trvalá poškození vnímání vlastní identity²³.

U dětí mladšího školního věku je paměť názorná a konkrétní. Umí si snadno zapamatovat konkrétní údaj. Vzhledem k malé slovní zásobě mají sklony spíše k mechanickému zapamatování. To znamená, že si zapamatují to, co se naučí, a nedokáží si logicky vyvodit dané situace.

Fantazie již není tak zásadní jako v předškolním věku, dítě získává nové zkušenosti a fantazie se proměňuje v realitu, nyní ji dokáže také od reality odlišit. V tomto věku se objevuje fantazie reprodukční, kdy si dítě představuje to, co učitel nebo vychovatel vypráví.

U mladšího školního věku stále převládají spíše kladné city nad zápornými. U dětí, které vyrůstají v harmonickém vztahu rodiny, se mnohem méně objevují psychické problémy. Záporné city se mohou objevit v případě strachu. Může to být strach ze

---

²³ Srov. FÜRST, Maria. *Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*, s. 144-149.

špatné známky a následného trestu. Intelektuální city dokáže splnit škola, jsou to například radost, když dítě splní požadovaný úkol, zvědavost a radost z poznávání nových věcí. U intelektuálních citů hraje významnou roli bohatá a zajímavá činnost, která se děje mimo vyučování. Dítě dokáže poznat skutečnosti nejen při vyučování, ale i při hře spontánním způsobem. Informace, které získá od dospělých, a které nejsou pravdivé, ještě nedokáže posoudit, zda jsou nebo nejsou pravdivé. Jednání dětí v tomto věku může být velice impulzivní. Postupně se však rozvíjí schopnost, kdy dítě dokáže regulovat své chování.²⁴

1.5.3 Střední školní věk

Toto období bývá označováno jako nejméně dynamické. Z hlediska školní docházky to je zhruba 3. - 5. třída, je to doba než dítě nastoupí na druhý stupeň ZŠ. Dítě bývá citově vyrovnané, je zde fáze latence, tedy klidový stav, doba klidu a pohody, pokud na dítě není vyvíjen sociální tlak. Jde také o fázi přípravy na další období, které je mnohem dynamičtější, protože dítě se připravuje na dospívání. Role žáka dostává nový význam. Dítě je již na školu adaptováno a jeho chování a prospěch dostává svůj řád a dochází ke standardu. Dochází i k rozvoji kognitivních schopností a dítě se přísněji hodnotí.²⁵

1.6 Využití literatury pro děti a mládež ve školních družinách

1.6.1 Metody literárně-dramatické výchovy

Mezi autory, kteří se zabývají výukovými metodami, patří především Josef Maňák a Vlastimil Švec. Tato autorská dvojice vydala v roce 2003 publikaci s názvem „Výukové metody“.²⁶ V této publikaci nás s ohledem na zkoumanou problematiku zaujala metoda práce s textem. Dále jsme do přehledu zakomponovali metody zabývající se literárně-dramatickou výchovou, které jsou využívány ve ŠD ve Studené:

1.6.1.1 Práce s textem

Metodou se rozumí zpracovávání textových informací, jejichž využití směřuje k osvojení nových poznatků a k jejich rozšíření a prohloubení. Prostřednictvím textu žák získává nové podněty, které jej vedou k samostatným aktivitám. Například k pozorování experimentování. Práce s textem tedy spočívá nejenom v zapamatování

---

²⁴ Srov. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*, s. 86-90.

²⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*, s. 188-208.

²⁶ Srov. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*, 219 s.

informací, ale zejména ke zdokonalování dovedností žáků při využití textových informací při řešení náročných úloh. Nejčastěji žáci pracují s učebnicovým textem.²⁷

Ve ŠD je tato metoda využívána převážně při výtvarných činnostech. Děti si nastudují pracovní postup, na základě kterého si zkusí zhotovit zadaný produkt.

1.6.1.2 Metoda diskuzní

Tato metoda plynule navazuje na metodu rozhovoru. Žáci si navzájem vyměňují názory na dané téma na základě svých znalostí a pro svá tvrzení uvádějí argumenty. Je třeba promyslet časový limit na každého žáka, aby byla diskuze pevně řízena. Příprava na diskuzi zahrnuje včasné oznámení tématu pro dostatečné promyšlení problematiky. Důležitým faktorem je alespoň částečná znalost tématu.²⁸

Ve ŠD probíhá tato činnost tak, že si nejprve žáci hromadně přečtou literární text, o kterém si poté všichni povídají. Každý si vybere jednu postavu, na kterou si vzpomene a převypráví děj. Hodnotí klady a zápory textu. Diskuzi vždy vede vychovatel.

1.6.1.3 Metoda situační a inscenační

Rozšiřuje řešení relativně vyhraněných problémů. Vztahují se na reálné případy ze života, které vyvolávají potřebu vypořádat se s nimi. Je důležité umět vyhodnotit situaci a správně se rozhodnout, jak danou situaci vyřešit. Žáci se stávají aktéry předváděných situací.²⁹

Jedna z vychovatelek ŠD ve Studené řeší touto metodou s konfliktními žáky jejich chování při krizových situacích. Jedná se především o poruchy chování. Vychovatelka s nimi rozebírá jejich vystupování. Vysvětluje jim správnost jednání. Jako vhodná se osvědčila metoda v podobě simulace dané situace. Metoda je aplikovaná v nejužším okruhu problémových žáků mimo ŠD. Ve školní družině děti simulují různé scénky a poté si v kruhu povídají o správnosti chování v dané situaci. Analyzují správnost jednání a možná řešení. ZŠ ve Studené se tak snaží předcházet šikanování a rasismu žáků z azylového domu, kteří školu navštěvují a mají různé sociální a finanční problémy.

---

²⁷ Srov. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. Výukové metody, s. 64-68.

²⁸ Tamtéž, s. 108-112.

²⁹ Tamtéž, s. 119-125.

1.6.1.4 Didaktické hry

Hra se řadí vedle práce a učení mezi nejdůležitější formy činností v životě. Je to svobodně volená aktivita.³⁰ Děti mají ve ŠD družině her mnoho. Jsou to pohádkové puzzle, které lze při stavbě využít k převyprávění pohádky. Různé stavebnice, ze kterých si děti staví hrady a poté s panenkami a zvířaty si zahrají divadlo nebo také různé převleky, které lze využít ke hře divadla. Často lze ve školní družině pozorovat, jak děti nenucenou formou a z vlastní vůle dramatizují příběhy. Ovšem když mají před ostatními za úkol něco předvést, tak nechtějí, protože se stydí.

Všechny výše popsané metody patří do aktivizačních metod.

1.6.1.5 Brainstorming (angl., tzv. bouře mozku)

Hlavním smyslem brainstormingu je vyprodukovat co nejvíce nápadů, které se sepisují na tabuli, a poté se vyhodnocuje jejich vhodnost.³¹ Tato metoda, která se osvědčila u rozvoje filosofického myšlení dětí, je také zavedena v ŠD. Děti tato činnost zaujala, baví je řešit různé problémy. Pro aplikaci metody se často vychází z literárních textů. Děti mohou např. posoudit kladné či záporné vlastnosti hrdinů. Pracovat lze i s články v časopisech, například o zvířatech.

1.6.1.6 Pantomimicko-pohybová metoda

Tato metoda vyžaduje od účastníků pohyb základních svalových skupin, které tvoří řeč těla a nevyžaduje od hráčů zvuk a řeč. Pantomimicky lze vyjadřovat nejen osoby, zvířata, ale i věci. Jedná se o svalstvo počínající obličejem, který tvoří mimiku a končí na nohou.³² Ve ŠD je tato metoda využívána při společenské hře, která se nazývá Aktivita.

1.7 Literatura pro děti a mládež

Literatura pro děti a mládež vznikala až v druhé polovině 19. století. Literatura pro děti a mládež je žánrová oblast blízka dětem ve věku 3-15 let. Texty jsou přizpůsobeny úrovni rozvoje mentálních schopností. K základům literatury pro děti a mládež patří spontánnost, otevřenost s přirozeným optimismem a potřebou duševního rozvoje. Ideálním se stává autor, který dítě vnímá jako rovnocenného mladšího partnera a

---

³⁰ Srov. MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*, s. 126-130.

³¹ Tamtéž, s. 165-167.

³² Srov. VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*, s. 128-132

odhaluje skrze svou tvorbu část dětství. Důležitým aspektem je vidění reality, která je blízká dětem například v pohádkách.

Při návštěvě školní družiny se naskytla možnost nahlédnout do knihovny ŠD a konzultovat s vychovatelkami tituly, které mají děti nejraději. Zjištěním bylo, že nejvíce oblíbeným literárním druhem je próza a oblíbenými žánry jsou pohádka, bajka a pověst. Tyto žánry budou nyní přiblíženy a budou uvedeny knihy na dané téma, které mají ve ŠD ve Studené.

1.7.1 Definice literárních žánrů

1.7.1.1 Pohádka

Pohádka je epický prozaický žánr lidového původu, který má fantasticko-zázračný obsah. Vlastností pohádek je tzv. pohádková imaginace, která se vymyká fyzikálním zákonům. Pohádka je stavěna na své vymyšlenosti. Je u ní postrádán reálný časoprostor. Bývá odehrávána kdesi a kdysi což bývá zdůrazňováno na začátku pohádek. Např. bylo, nebylo; za sedmerými vrchy. Často pohlížíme do naprosto odlišných světů. Odehrávají se například v pekle, ráji, pod zemí. Překonání jakékoli vzdálenosti nečiní pohádkovým hrdinům sebemenší problém. Často se v pohádkách objevují kouzelné předměty v podobě oříšku, chaloupky z perníku a mnoho dalších nereálných předmětů. Projevy pohádkové fantastiky se objevují v zázračných proměnách lidských bytostí. Příkladem může být pohádka o Červené Karkulce nebo o Otesánkovi, kdy z břicha bytostí vyskočí jiné živé bytosti. Postavy v pohádkách mají typizované konstantní znaky. Mohou být kladné nebo záporné. Pohádka je vždy zakončena dobrým koncem. Pokaždé zvítězí upřímnosti nad přetvářkou a dobro nad zlem, je stavěna na principu happyendu.³³

Mezi oblíbené pohádky ŠD patří: Pohádky Boženy Němcové – Božena Němcová, Mach a Šebestová – Miloš Macourek, 1. díl Rumcajs, 2. díl Cipísek a 3. díl Manka – Václav Čtvrtek, České pohádky – Karel Jaromír Erben

---

³³ Srov. PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*, s. 223-235.

1.7.1.2 Bajky

Za zmínění určitě stojí také zvířecí pohádky, které nazýváme bajky. Tyto pohádky jsou typické tím, že hlavními aktéry jsou zvířata. Tyto pohádky mají často výchovný a mravoučný záměr a často moralizují.³⁴

Ve ŠD používají tyto bajky: Bajky a říkanky pro nejmenší – Oldřich Syrovátka, Bajky (malované pohádky) – Jarmila Marešová, Malé šprýmařské bajky - Carboneille Benedicte.

1.7.1.3 Pověst

Pověst je krátký bájný příběh, bývá tematicky vázaný k určitému místu, osobě nebo historickému času.³⁵ Využívá fantastických a zázračných motivů. Dochází k zásahu nadpřirozených bytostí, věcí nebo jevů. Ve srovnání s pohádkou je pověst emotivnější. Vyprávění líčené události bývá zpravidla přes několik generací. Na rozdíl od pohádky je v pozemské míře. Pověsti často vysvětlují vznik místního názvu, vznik a zánik objektů nebo se vztahují k historii šlechtických rodů.³⁶ Například k okolí Studené se váže několik pověstí. Jednou z nich je pověst o rybníku, který má název Kazimír. Podle pověsti se tak nazývá proto, že kdysi čeledín Jíra vyšlehal hastrmana a to z toho důvodu, že pokaždé, když jel čeledín okolo rybníka, hastrman zpíval. Čeledín byl nevrlý a často pil. Když hastrman schytl několik ran bičem a k tomu i koně, svolal hastrman na pomoc světýlka. Koně se splášili a i s čeledínem skočili do rybníka. Hastrman čeledínovu hlavu přidržel pod vodou a pištěl: „Kazí mír! Kazí mír!“. A od těch dob je název rybníka Kazimír.³⁷

V ŠD jsou pro práci s dětmi tyto pověsti: Zlatý věnec – František Hrubín, Zkazky a pověsti od Javořice – Ludvík Sadílek, Staré pověsti české – Jana Eislerová.

1.8 Literárně-dramatická činnost

Dříve byla dramatická výchova zavedena jako samostatný vyučovaný předmět na základních školách. Nazývala se „literárně-dramatická výchova“. Byla součástí ŠVP a nyní je součástí výchovy ve školní družině. Dítě tak získává pocity a prožitky, které jsou spojeny s určitou situací. Lépe si osvojují poznatky, když situaci prožijí, lépe si ji

³⁴ Srov. PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*, s.193.

³⁵ Tamtéž, s. 227.

³⁶ Tamtéž, s. 227-228.

³⁷ Pověst *Rybník kazimír* [online]. 2015-02-14 [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.studena.cz/informace-o-obci/povesti/rybnik-kazimir/>>.

tak zapamatují, než když jim někdo pouze povídá strohé informace. Je několik pohledů na cíl dramatické výchovy.³⁸

Při dramatické výchově dochází převážně k rozvoji osobnosti jedince, především jeho schopností, kterými může být například tvořivost, představivost, rozvoj komunikace ad.. Děti lépe pochopí děj a jevy, které jej obklopují.

U druhého pohledu je prioritní výsledek. Děti ve školní družině zkouší dramatizaci nějaké hry, kterou později předvedou na veřejnosti. Může to být ve formě divadelního představení.

V ZŠ ve Studené byl zrealizován projekt s názvem „Třída baví třídu“³⁹. V tomto projektu měla každá třída připravit představení, které pak mělo být předvedeno před spolužáky. Zpočátku děti z tohoto projektu nadšené nebyly, protože se nechtěly předvádět před ostatními spolužáky. Nakonec se tohoto úkolu zhostily velice zodpovědně. Každá třída si připravila scénky, například žáci sedmého ročníku si připravili pořad Televizní noviny. Zahrnuli zprávy o Studené a okolí a nezapomněli zmínit také zprávy o počasí a sportu. Také se objevila skupinka zpívajících z deváté třídy. Scénky byly komické, dramatické a zpravodajské, takže program nebyl vůbec jednotvárný. Projekt měl úspěch, přestože ho zpočátku provázely obavy z toho, jak děti zadaný úkol pojmu. Úspěch shledal u diváků, kterými bylo vedení školy, vyučující a žáci druhého stupně. Na některých školách probíhají podobné projekty v podobě tzv. Akademie, které jsou přístupné i veřejnosti. Ve Studené se Akademie nepořádá. Žáci by alespoň mohli program předvést v místním pečovatelském domě, kde pravidelně svou účastí obohacují program děti z mateřské školy. Tyto akce mají u obyvatelů pečovatelského domu úspěch.⁴⁰

---

³⁸ Srov. HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*, s. 109-113.

³⁹ Základní škola a mateřská škola Studená. *Třída baví třídu* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW:< <http://zsstudena.cz/index.php?a=ze-zivota-skoly/trida-bavi-tridu-2015>>.

⁴⁰ Základní škola a mateřská škola Studená. *Třída baví třídu* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW:< <http://zsstudena.cz/index.php?a=ze-zivota-skoly/trida-bavi-tridu-2015>>.

2 Praktická část

2.1 Projekt výzkumu

Pracovní postup při projektu výzkumu:

- 1) stanovení cíle výzkumu
- 2) zvolení metod výzkumu
- 3) výzkum
- 4) aplikace pracovních listů a hodnocení pracovních listů
- 5) zpracování výsledků a hodnocení dotazníkového šetření

2.1.1 Stanovení cíle výzkumu

- vliv školní družiny na četbu žáků
- zjistit, co znamená kniha pro dnešní děti

Tento výzkum proběhl v Základní a Mateřské škole ve Studené.

2.1.2 Druh výzkumu

Pro výzkum jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Tento výzkum jsem prováděla osobně pod dohledem zkušených vychovatelek ze školní družiny.

2.1.3 Datum a místo výzkumu

Výzkum proběhl dne 10. března 2015 v Základní a Mateřské škole ve Studené. Zvolila jsem úterý, den, kdy děti nemají žádné zájmové kroužky a ve školní družině je jich nejvíce. Školu navštěvuje celkem 230 dětí, z toho do školní družiny chodí 89 dětí. Děti z první třídy je ve školní družině 20. Z druhé třídy 22. Ze třetí třídy 19. Ze čtvrté třídy 14. Z páté třídy 9. Ze šesté třídy 4 a ze sedmé třídy 1 žákyně.

2.1.4 Metody výzkumu

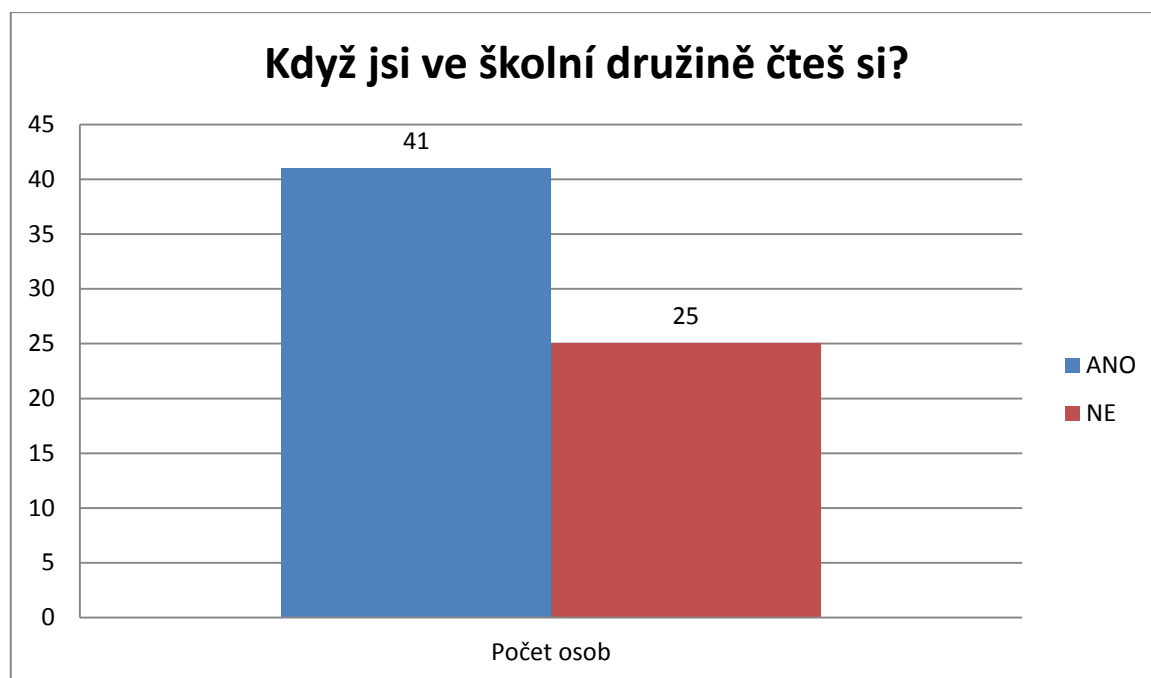
Pro výzkum jsem použila dotazník (viz příloha č. II), který je formou kvantitativního výzkumu. V jeho úvodu nalezneme oslovení respondentů a žádost o vyplnění. Následující nečíslované otázky týkající se pohlaví, věku a třídy, kterou navštěvují. Následující otázky byly uzavřené i otevřené. Dotazovaní byli osobně požádáni o vyplnění dotazníků. Po celou dobu šetření byla autorka BP přítomna a kontrolovala průběh vyplňování dotazníků a pracovních listů. V průběhu dotazníkového šetření a aplikace pracovních listů docházelo k dokumentaci v podobě fotografií (viz příloha č.

III). Respondentů bylo 62. Návratnost dotazníků byla 100%. K přehlednosti závěrů výsledků dotazníkového šetření jsem použila grafy.

2.2 výzkum

2.2.1 Když jsi ve školní družině, čteš si?

Z celkového počtu 62 dotazovaných žáků odpovědělo 41 žáků ANO a 25 žáků NE.

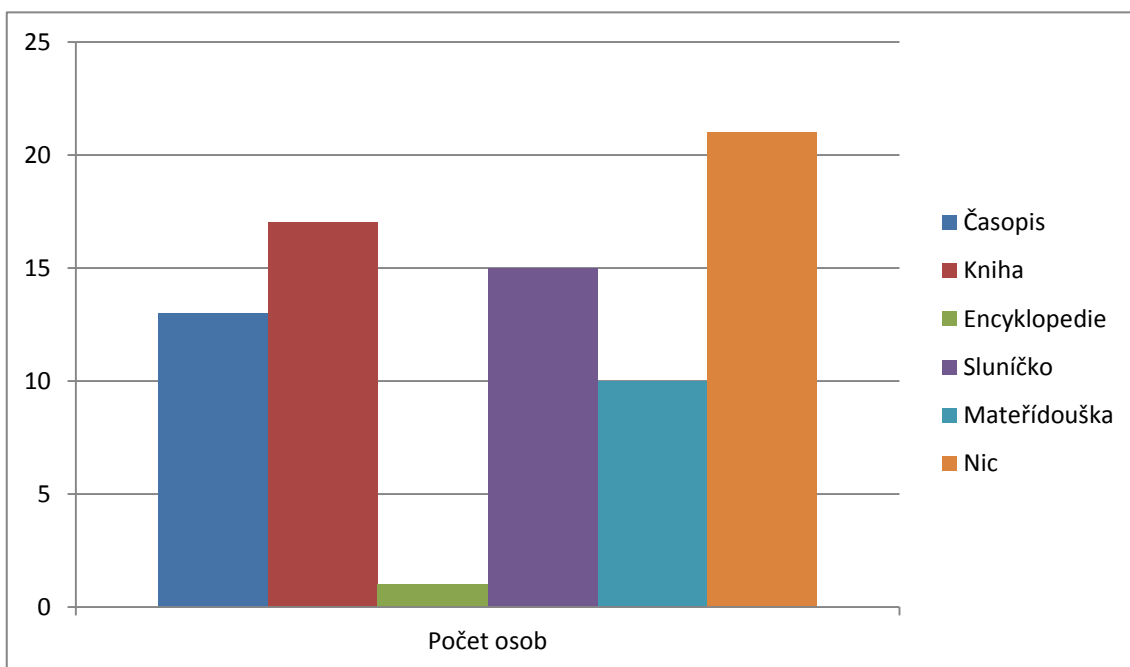

Graf 1 Samostatná četba ve školní družině

Z Grafu 1 vyplývá, že více jak polovina dotazovaných si čte v době pobytu ve školní družině. S tímto grafem souvisí otázka č. 2.

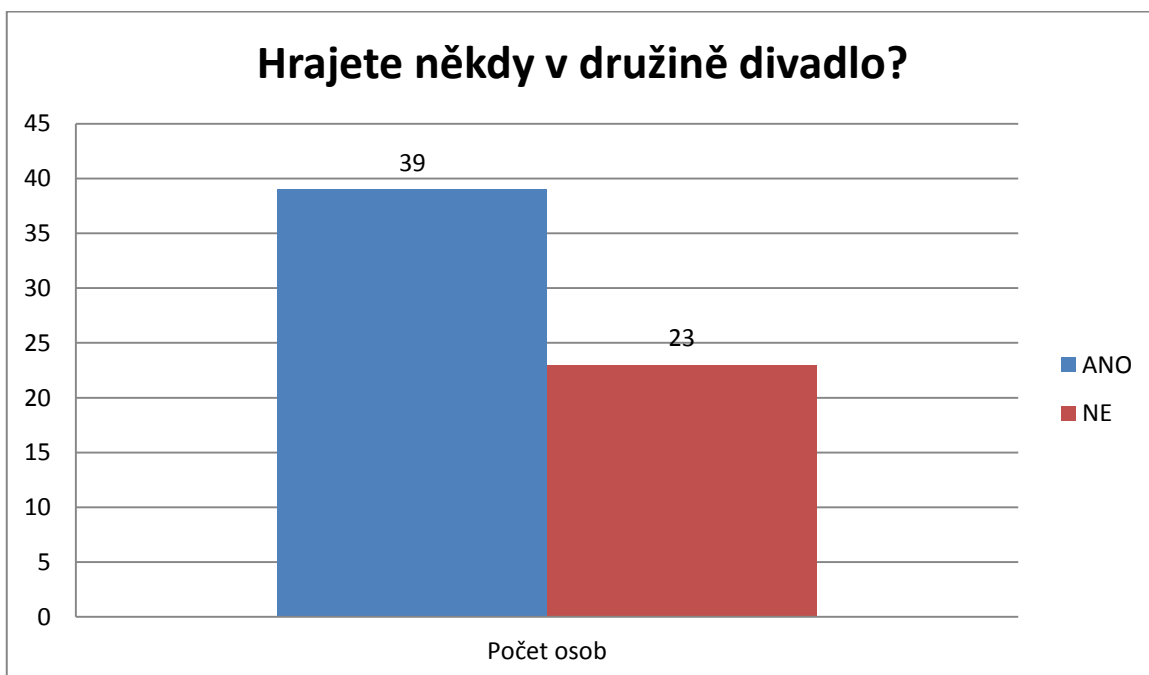
2.2.2 Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ANO, co si čteš?

Děti ve školní družině mají na výběr z mnoha knih a paní vychovatelka je chodí půjčovat i do místní knihovny. Mají na výběr z mnoha žánrů, například encyklopedie, pohádky, pověsti, bajky a mnoho dalších. Často si děti do školy nosí i své knihy, které si poté čtou ve školní družině. Další položkou z dotazníkového šetření byly časopisy. Nejčastější odpovědi byly časopisy Sluníčko a Mateřídouška.

2.2.3 Hrajete někdy v družině divadlo?

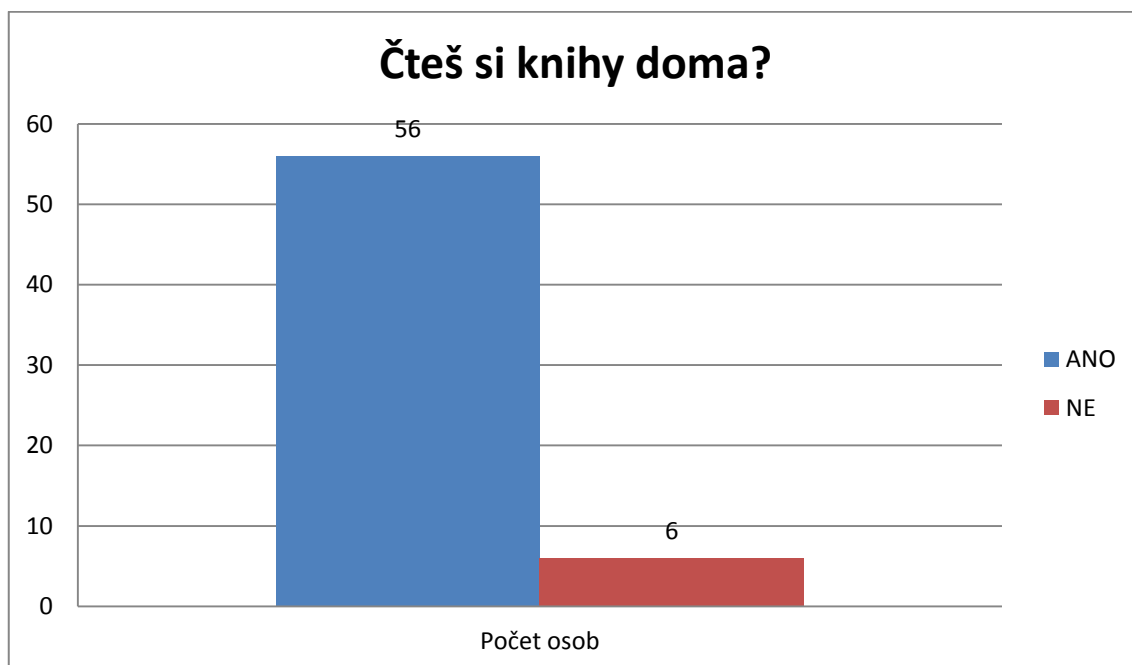
Na tuto otázku odpovědělo 39 dotazovaných ANO a 23 dotazovaných NE. Více jak polovina dětí hraje ve školní družině divadlo. Ostatní odpověděli NE. Jak jsem měla možnost zjistit, u některých dětí převládá pouze stydlivost, ale objevila se i nechuť cokoli před ostatními předvádět.

Graf 2 - Hraní divadla ve školní družině

2.2.4 Čteš si knihy doma?

Z celkového počtu přítomných dětí v družině odpovědělo 56 ANO a pouhých 6 NE. Tato odpověď je překvapující. V této době moderních technologií a počítačů bylo předpokladem, že se děti doma věnují jiným činnostem.

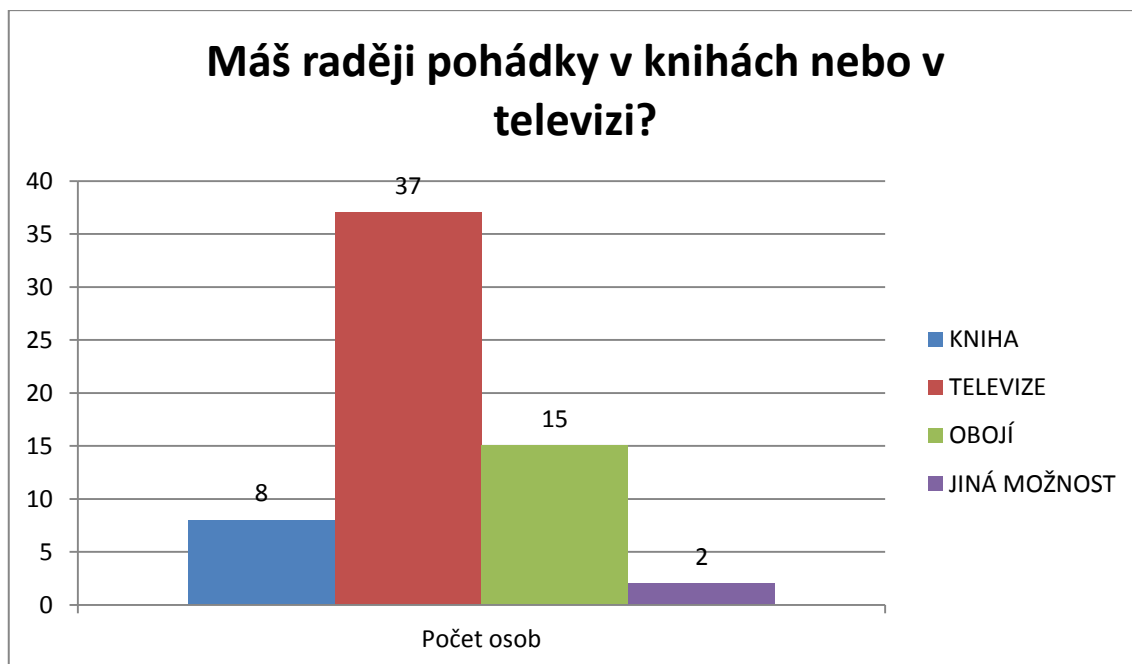
Graf 3 - četba knih doma

2.2.5 Jaký druh knih tě zajímá?

Z šetření vyplynulo, že děti se zajímají o různorodé knihy. Nejvíce převládali knihy o zvířatech (především o kočkách, koních a psech). Dále se děti zajímají o knihy o světě, různé encyklopedie, o strojích, ale také filmové, pohádkové, dramatické, románové, detektivní, dobrodružné a fantasy knihy.

2.2.6 Máš raději pohádky v knihách nebo se na ně raději díváš na televizi?

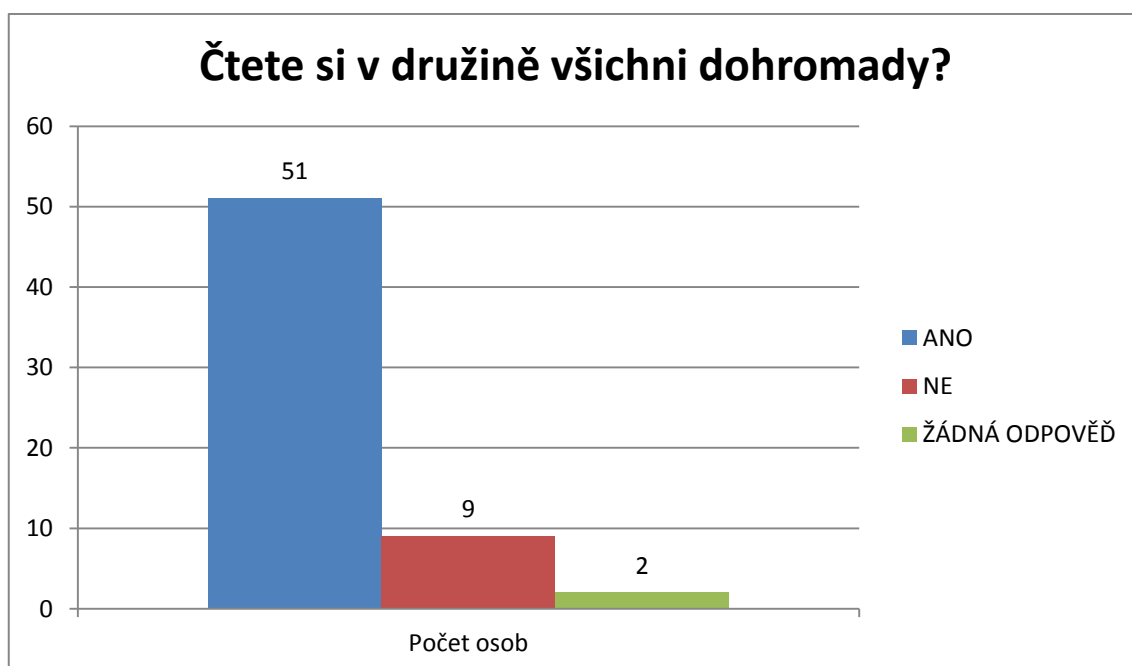
V této otázce bylo více odpovědí. Celkem 8 dětí zakroužkovalo pouze možnost kniha. 37 dětí pouze možnost televize. V 15 odpovědích bylo zakroužkováno jak kniha, tak televize. A pouze dvě děti zapsaly do jiné možnosti počítač.

Graf 4 - Pohádky v knihách a v televizi

2.2.7 Čtete si někdy v družině všichni dohromady?

U této otázky odpovědělo 51 žáků ANO a pouze 9 devět žáků NE. 2 žáci neodpověděli.

Graf 5 - Hromadné čtení ve školní družině

U grafu č. 5 jsou výsledky z velké části kladné. Bylo zjištěno, že společné čtení probíhá tak, že se děti posadí do kroužku na koberec, nebo ke stolečkům. U menších

žáků předčítá vychovatelka a u starších se střídají děti. Poté si o knize povídají a rozebírají její obsah.

2.2.8 Navštívili jste někdy se školní družinou místní knihovnu?

Při celkovém počtu dotazovaných 62 žáků odpovědělo 36, že navštěvují se školní družinou místní knihovnu. Celkem 26 žáků se školní družinou knihovnu nenavštívilo.

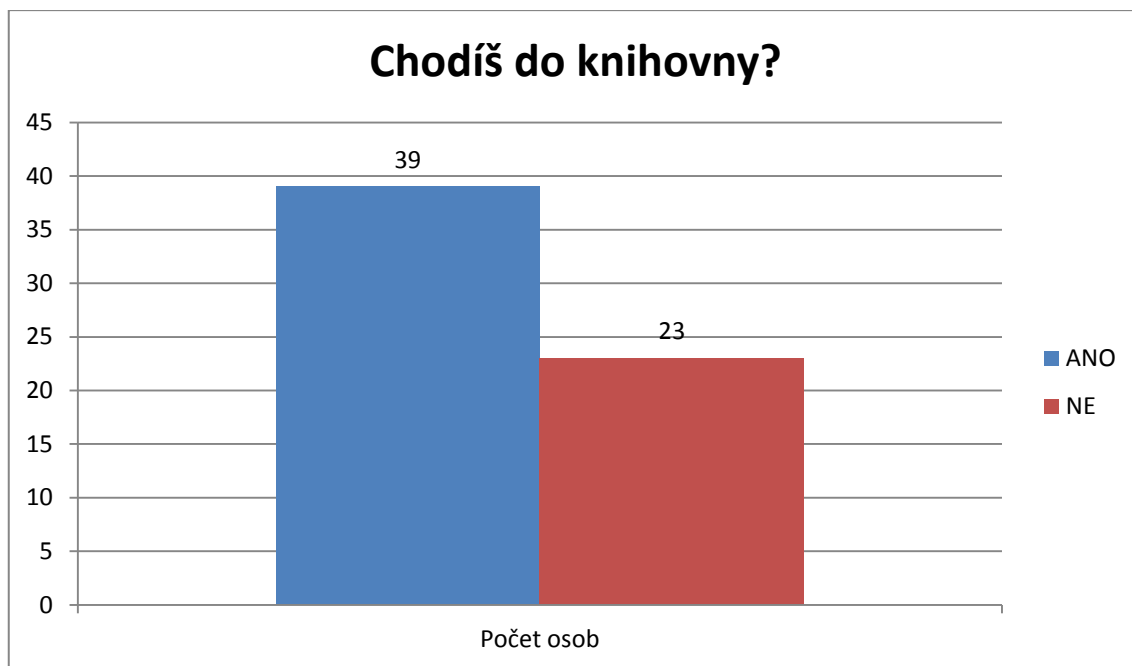

Graf 6 - Návštěva knihovny se školní družinou

Bylo zjištěno, že besedu v knihovně si zajišťuje každé oddělení školní družiny samo. Některé děti knihovnu Vlasty Javořické se školní družinou nenavštívily. Knihovnu jsem navštívila při běžné výuce českého jazyka s pátou třídou. Dotazem knihovnice bylo zjištěno, že děti od 5. třídy navštěvují knihovnu každý rok a besedu má každý ročník jinak připravenou. V páté třídě se děti dozvěděly, podle jakých znaků mají děti knihy v knihovně vyhledávat. Naučily se i dle jakých parametrů mají vyhledávat na internetu.

2.2.9 Chodíš do knihovny?

Na tuto otázku odpovědělo celkem 39 dětí, že navštěvují místní knihovnu a 23 dětí vůbec do knihovny nechodí.

Graf 7 - Samostatná návštěva knihovny v době mimo školní družinu

2.2.10 Moje nejoblíbenější kniha/knihy jsou?

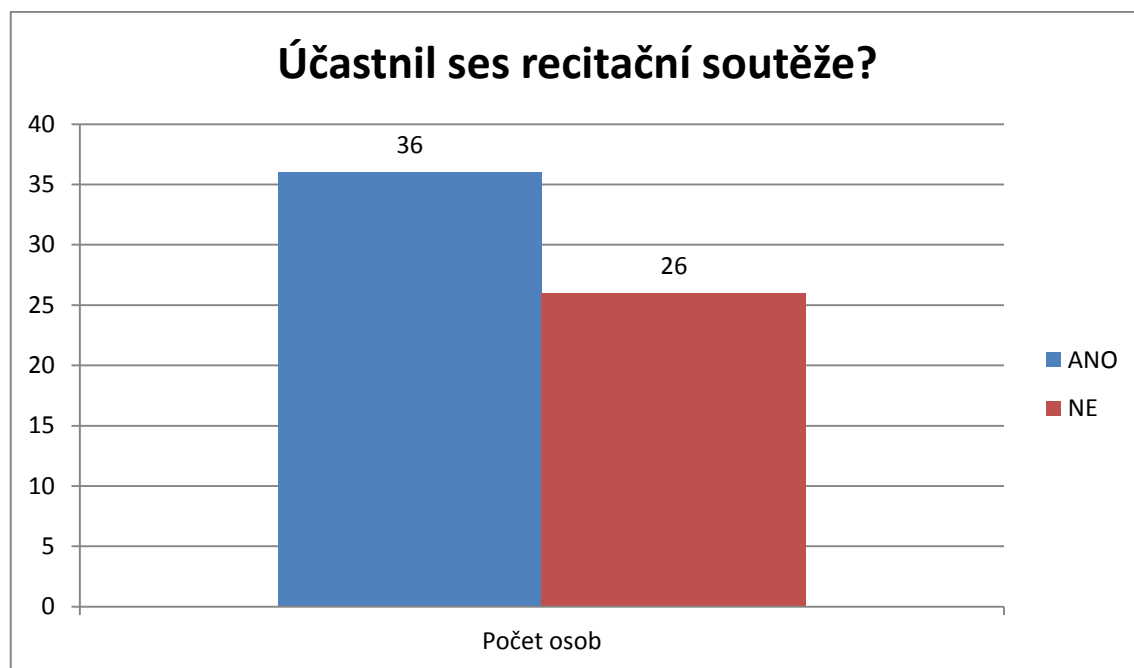
V této otázce bylo cílem zjistit názvy knih, o které se děti zajímají. Tyto knihy slouží jako inspirace pro tvorbu nových pracovních listů. Děti uvedly dostatečné množství:

Méd'ové jdou do školy – Václav Chaloupek; Příběh Ivce Elsy – Joy Adamsonová; Kniha pohádek – Josef Štefan Kubín; Medvídek Pů – Walt Disney; Zvířata – Fragment; Zlatovláska – Tomáš Řízek; Rarášci ze mlejna – I. Kaftanová, V. Klimtová; Tři mušketýři – Alexandre Dumas; Autoboti – Ralph Macchio; Predátoři – Claire Llewellynová; Mikuláš na prázdninách – V. Latour-Burneyová; Chaloupka na vršku – Šárka Vachová; Poník Bandita – Z. Halasová, D. Wagnerová; Darebák David – Francesca Simonová; Já Baryk – František Nepil; Jak vycvičit draka – Cressida Cowell; Ztracený svět – Doyle Authur Conan; Madla a Ťap – Václav Chaloupek; Honzík a Eliška – Václav Chaloupek; Méd'ové – Václav Chaloupek; Dášenska – Karel Čapek; Dinosauři – Michael K. Bett-Surman; Skřítek Medovníček – Jan Lebeda; Míšovo tajemství – E.Petiška; H. Zamatlíková; Honzíkova cesta – Bohumil Říha; Zvířátka na statku – Grez Marcela; Tajemná zpráva – Julian Press; Nejlepší průvodce světem mazlíčků – M. Millerová, H. Headová; Opička Žofka – Macourek Miloš; Spiknutí na jezdeckých závodech – K. Müllerová; Tři holky na stopě – Vogel Maja von; Deník malého poseroutky – Jeff Kinney; Deník malé blondýnky – J.Urban, A. Urbanová;

Dívčí parta – Harrison Lisi, Li Yishan; Minecraft – Stephani Milton; Strašidlář – Hynek Klimek; Honba za pokladem – R. Gelleresenová, M. Brockampová; Dotek Anděla – Thomas C. Brezina; Upíří deník – L. J. Smith; Náš oddíl – Jaroslav Foglar; Diablo můj vysněný kůň – Adam Gabi; Jak poznat psí duši – Rudolf Desenský.

2.2.11 Účastnil ses recitační soutěže?

Ze všech tříd celkově odpovědělo 36 dotazovaných ANO a 26 dotazovaných NE.

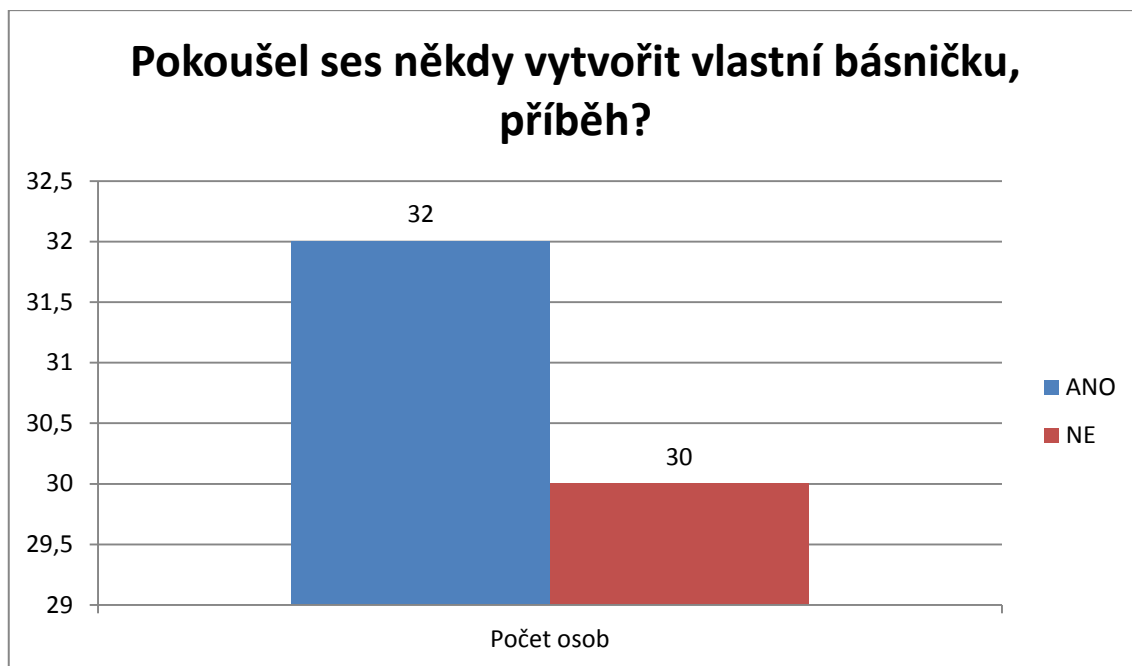

Graf 8 - Účast na recitační soutěži

Tato otázka byla zařazena, z důvodu, že místní škola tuto soutěž pořádá a účastní se jí velké množství žáků. Také vím, že je dobrovolná, o to více jsem se zajímala, kolik dětí navštěvujících školní družinu se této soutěže účastní. Z grafu vychází, že je to více jak polovina žáků. V dotazníkovém šetření jeden žák z páté třídy zakroužkoval odpověď ANO a k ní připsal: „jen jednou a naposledy“.

2.2.12 Pokoušel ses někdy vytvořit vlastní básničku, popřípadě příběh?

Ze všech dotazovaných odpovědělo 32 ANO a 30 NE.

Graf 9 - Vlastní tvorba

U tohoto grafu jsou velice vyrovnané odpovědi.

Názvy vlastní tvorby: Vajíčko, O třech bratrech, O koních, O perníkové chaloupce, Jaro ťuká na vrátka, Strašidla z náměstí, Víla a zvířátka, Peťa, Vodníkové oblečení, Pes a kočička, Kůň, Petra, Víla Amálka, Kotě s balónkem, Mám tě rád, Papoušek a housenka, rostlinka, Holky, O koníkovi, Slon Lon, Vodnické noviny – 1., 2., 3. díl, Největší honor všech dob, zázračná květina, Zima, kniha Deník šikovné brunetky, Vánoce, Deník malého šprta, Krásy Zimy, ale také písničky O lásce, Šel jsem jednou na kutě.

2.2.13 Co pro tebe kniha znamená?

Cílem otázky bylo zjistit, jaký význam má pro děti kniha při její četbě. Odpovědi byly spíše kladné, ale také se našlo několik negativních. Pro některé znamená: radost, život, napětí, poučení, zbaví nudy, inspiraci, odpočinek, zábavu, popřípadě i pomoc v případě, když jsou smutní. Z negativních odpovědí bylo zaznamenáno, že se jedná o: trest, popř., že pro ně kniha vůbec nic neznamená.

2.2.14 Nejoblíbenější hrdina?

Děti mají mnoho oblíbených hrdinů. Někteří se objevovali často. K dalším oblíbeným hrdinům patří: Víla Winx, Elza, Blum, Mařenka, Jůrášek, Kapitán Amerika, Ironman, Spiderman, Darebák David, Harry Potter, Šístko, Týrex, Krteček, Batman, Kim Possible,

101 dalmatinů, Ježidědek, Pipi punčochatá, Franzi, Dracula, Popelka, poseroutka, Jirka král, Pedro, Sakura Haruno, Marie z Tří holek na stopě, ale také známý zpěvák Daniel Landa. (U dětí je hojně oblíbená nová pohádka od Jaroslava Svěráka Tři Bratři. Proto se často objevoval známý herec a zpěvák Tomáš Klus).

2.3 Aplikace pracovních listů

V době aplikace pracovních listů a dotazníkového šetření bylo přítomno celkem 62 dětí. Někteří žáci navštěvují školní družinu pouze některé dny.

Školní družina je rozdělena na tři oddělení. V každém oddělení je vždy jedna vychovatelka. Oddělení jsou rozdělena věkově. V prvním oddělení se nachází děti z první třídy, druhé třídy a několik dětí z třídy třetí. Ve druhém oddělení jsou děti taktéž z první, druhé a třetí třídy. A v posledním třetím oddělení je jedno dítě z druhé třídy, které je autista, dále děti ze čtvrté, páté, šesté a sedmé třídy. Aplikace pracovních listů a dotazníkového šetření proběhla ve všech odděleních školní družiny. Spolupráce s vychovatelkami a žáky byla bezproblémová. Děti byly ukázněné a práce s pracovními listy je bavila. Pracovní listy jsou vypracovány pro různé věkové kategorie a jsou rozděleny na sady. SADA A je určena pro první a druhý ročník. SADA B je určena pro 3. a 4. ročník a SADA C je určena pro pátý, šestý a sedmý ročník základní školy. Do každé sady je jako úvodní úkol, zahrnuta křížovka, která se skládá z literárních postav. Křížovky jsou vymyšleny bez použití zdrojů. Autorka pracovních listů se inspirovala pohádkami, které znala ze svého dětství. Křížovka byla oblíbenou metodou. Dětem z první třídy bylo třeba pomoci, protože postavičky sice znaly, ale některé z nich neuměly správně napsat. Například v křížovce měly napsat „MAXIPES“, ale některé z nich psaly „MAKSIPES“. V ostatních třídách byla křížovka úspěšná, kromě jednoho šestáka, který nedoplnil do křížovky ani jednu legendu. Ve druhém úkolu jsou pro nejmenší děti v SADA A vymyšleny dvojice postav, které mezi sebou spojovaly. Úkol děti splnily správně. Postavy byly zvoleny úměrně jejich věku. Třetí úkol byl inspirován webovou stránkou www.detskestranky.cz.⁴¹ Úkol byl však pozměněn. Úkolem bylo, aby děti správně podle posloupnosti seřadily pohádkový příběh. Téměř všichni úkol splnili, pouze v některých případech došlo k záměně třetího a čtvrtého obrázku, ale což nelze chápat za závažnou chybu, protože každý z dětí může pohádku znát z vyprávění jinak. Úkol byl rozdělen na více částí, žáci měli podle obrázků poznat název pohádky a

⁴¹ Poskládej si pohádku. *Dětské stránky* [online]. 2012 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.detskestranky.cz/clanek/2502-poskladej-si-pohadku-cervena-karkulka.htm>

poté si pohádku zahrát nebo převyprávět. Tohoto úkolu se všichni zhostili velice zodpovědně. Pohádku poznaly všechny děti. Nejprve vyjmenovaly všechny postavy a poté se rozdělily na několik skupin a pohádku si s nadšením zahrály. Posledním úkolem bylo si za odměnu vybarvit obrázek z pohádky O červené Karkulce. Obrázky vybarvily pěkně, jemná motorika je již u dětí plně rozvinutá a obrázky byly nepřetahované. U SADY A děti splnily všechny úkoly s nadšením.

V SADĚ B je do druhého úkolu zahrnuto kroužkování správných odpovědí. Autorka BP se inspirovala publikací „*Čtení není žádná nuda*“ (2014) od O. Černé⁴². Otázky sestavila z oblasti pohádek i všeobecných znalostí. V úkolu třetím byl zvolen obrázek a zadán úkol, aby k obrázku děti vymyslely název a libovolný příběh. Poté měly příběh zahrát nebo převyprávět. Některé děti příběh raději převyprávěly, protože se před ostatními bály projevit dramaticky. Ostatní žáci našli odvahu a příběh zahráli (viz příloha č. VII). Jako čtvrtý úkol byla zvolena moderní pohádka, po vzoru publikace „*Bylo, nebylo aneb matematické pohádky*“ (2006) od M. Veselého⁴³. Pohádka má název O Šípkové Růžence. Žáci museli vypočítat příklady, které jim odhalí pomocí šifrovací tabulky odklínací formuli, kterou žák probudí princeznu ze staletého spánku. Příklady jsou uvedeny pro druhý stupeň. Děti zejména zaujala moderní verze pohádky, která se vůbec nepodobá známé klasické pohádce. U tohoto úkolu si žáci procvičili nenucenou formou matematiku. Všichni tyto příklady vypočítali, kromě jednoho žáka, který má problémy i při běžné výuce matematiky.

Aplikaci pracovních listů SADY B hodnotíme kladně. Spolupráce s dětmi proběhla v pořádku. Úkolům rozuměli všichni dobře, pouze někteří se ujišťovali u dramatické části, zda úkol správně chápou.

V SADĚ C všichni úspěšně vyluštili křížovku, kromě jednoho chlapce ze šesté třídy. Úkol druhý dopadl stejně, jako v SADĚ B. SADU C vyplňovali žáci z páté a šesté třídy. Téměř všichni správně rozluštili formuli až na jednoho chlapce ze šesté třídy, který neměl ani jeden příklad správně vypočítaný. O tomto žákovi jsem se dozvěděla, že ve školní družině neplní žádné úkoly, když už nějaký splní, tak neochotně a se špatným

---

⁴² ČERNÁ, Olga. *Čtení není žádná nuda: náměty k rozvíjení čtenářské gramotnosti a radosti ze čtení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, s. 100-102. ISBN 9788026207207.

⁴³ VESELÝ, Marek. *Bylo nebylo: (matematické pohádky) : pro 2. stupeň ZŠ*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s. 11-12. Klub mladých čtenářů (Albatros), 16. ISBN 8000018438.

výsledkem (viz příloha č. VIII). Jako problematičtější lze hodnotit dramatickou část aktivit. Téměř nikdo nechtěl předvádět vybranou pohádku.

Z výsledků aplikace pracovních listů bylo zjištěno, že děti raději pracují s literárními texty než s dramatizací literárních textů. Mnohem raději vyplňují křížovky a kroužkují, popřípadě spojují.

2.4 Literární tvorba žákyň ze školní družiny

Vlastní literární tvorba je u některých žáků je hojně rozšířena. Dotazníkovým šetřením se podařilo zjistit, že dvě dvojice dívek z páté třídy ZŠ ve Studené ve školní družině tvoří deníky a ilustrují je. Uvedly, že deník začaly tvořit, protože se v družině nudily a zrovna četly knihy, které se nazývaly „Deník malého poseroutky“ a druhá kniha nesla název „Deník malé blondýnky“. Jejich deník dostal název „Deník malého šprta“. Z počátku se děvčata domluvila, jak bude deník vypadat, vymyslely si vlastní postavy a jejich příběhy a vlastnosti pustily se do práce. Děvčata pracovala na deníku pečlivě. Je napsán asi na 40 stranách formátu A5. Jejich deník obsahuje i spoustu ilustrací, které si samy kreslily. Dívky jsou nápadité, vyskytuje se tam mnoho různorodých postav, každá má svůj charakter, příběhy se postupně rozvíjejí, jsou časově propracované. Dívky pro lepší orientaci čtenářů vytvořily přílohovou brožuru, do které nakreslily všechny postavy z příběhu a popsaly je jmény.

Často se však objevují přeškrtnutá slova a vyjadřují se nespisovným způsobem. Mnohdy se také dopustí pravopisných chyb. Gramatické chyby se často vyskytovaly ve slovech, ve kterých si ze základní školy dokážou odůvodnit pravopis. Když četly svůj deník před celou třídou při hodině českého jazyka, občas se vyskytl problém s napsanými slovy, nemohly je po sobě přečíst (viz příloha č. IX).

Dívky pracují na pokračování tohoto deníku, který ponese název „Deník ještě většího šprta“.

Závěr

Bakalářská práce nazvaná *Využití literární výchovy ve školních družinách* obsahuje teoretickou a praktickou část.

V teoretické části byly vymezeny základní pojmy (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, školní vzdělávací program pro školní družinu, volný čas, školní družina, charakteristika dětí dle věkových kategorií). Bylo přiblíženo využití literatury pro děti a mládež ve školních družinách, popsána vhodná literatura pro děti a mládež a literárně dramatická činnost. Teoretická část byla obohacena o zkušenosti autorky bakalářské práce a vychovatelek ze školní družiny ve Studené.

Praktická část byla zaměřena na výzkum, který proběhl dotazníkovým šetřením a prostřednictvím aplikace pracovních listů ve školní družině Základní a Mateřské školy ve Studené. Ke zjištění způsobu využívání literatury ve školní družině byl vytvořen dotazník. Pracovní listy byly připraveny ve třech sadách, které byly rozděleny dle věkových kategorií žáků. Byly tvořeny především pohádkovými postavami, které se objevily v křížovkách i dalších úkolech. Starší žáci měli úkoly obtížnější, než žáci mladší. Dotazníky a pracovní listy byly vytvořeny pro omezenou skupinu žáků na jedné základní škole. Dotazníkového šetření a aplikace pracovních listů se zúčastnilo 62 žáků navštěvující první až šestou třídu. Návratnost dotazníků byla 100%, vrátil se tedy celkový počet 62 dotazníků.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že děti se i nadále věnují četbě. Ve školní družině si čte 41 a doma 56 žáků z 62 dotazovaných. Hromadného čtení ve ŠD se účastní 51 žáků. ŠD je v úzké spolupráci s místní knihovnou, proto se pravidelně pořádají v knihovně besedy. Besedy v knihovně se zúčastnilo 36 žáků. Po zjištění těchto výsledků vyplynulo, že si každé oddělení zajišťuje besedu samo. Samostatně navštěvuje knihovnu celkem 39 dětí. Děti ve ŠD čtou knihy různých žánrů, např. encyklopedie, pohádky, pověsti a bajky, ale také i časopisy z nichž nejčastěji *Sluníčko* a *Mateřidouška*.

Děti při aplikaci pracovních listů spolupracovaly. Téměř všechny úkoly plnily svědomitě a s radostí. Křížovky byly vytvořeny úměrně věku, proto je děti vyplnily správně. Pouze menším dětem se radilo s písmeny. Např. slovo „MAXIPES“ psaly „MAKSIPES“. V rámci každého pracovního listu byla přiložena pohádková

omalovánka, která sloužila jako odměna za vyplněné pracovní listy. U obrázku byla zpozorována plně vyvinuta jemná motorika u dětí. Jediný problém, který se vyskytl, byl u úkolu, který souvisel s dramatizací pohádek. Starší děti byly poněkud stydlivé a odmítaly tento úkol plnit.

V rámci reflexe aplikace pracovních listů lze doporučit aktivizační metody pro dramatizaci her, které by alespoň z části odstranily stydlivost žáků. Jako motivační hra a prvek by mohla být zařazena soutěž s odměnou.

Seznam literatury

FÜRST, Maria. *Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia, 1997, 263 s. ISBN 80-719-8199-0.

HÁJEK, Bedřich. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 125 s. ISBN 978-807-3672-331.

HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. Praha: Portál, 2011, 152 s. ISBN 978-80-7367-900-2.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-807-3674-731.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-717-8927-5.

Knihovna ve Studené, *Stezka po pověstech Studenska* [online]. 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.knihovnastudena.estranky.cz/fotoalbum/stezka-po-povestech-studenska/>>

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-731-5039-5.

MŠMT, *školní družina* [online]. 2013-2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny?highlightWords=%C5%A1koln%C3%AD+dru%C5%BEiny>>.

MŠMT, *Rámcový vzdělávací program*. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>>.

MŠMT, *Aktuální znění zákona o pedagogických pracovnících*. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>>.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 287 s. ISBN 80-729-0045-5.

Pověst *Rybník Kazimír* [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW:
<<http://www.studena.cz/informace-o-obci/povesti/rybnik-kazimir/>>.

RVPZV, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. 2013, Praha: Výzkumný ústav pedagogický [cit. 2015-03-22] s. 22-25 Dostupné na WWW:
<<http://www.nuv.cz/cinnosti/kurikulum-vseobecne-a-odborne-vzdelavani-a-evaluace/ramcove-vzdelavaci-programy/aktualne-platne-zneni-rvp-zv?highlightWords=RVP>>.

Základní a Mateřská škola Studená, *Školní vzdělávací program pro ZV.*, 2010.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-717-8308-0.

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 352 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4718-651.

ZŠ a MŠ Studená *Třída baví třídu* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://zsstudena.cz/index.php?a=ze-zivota-skoly/trida-bavi-tridu-2015>>.

Seznam příloh

Příloha č. I.	Beseda v knihovně
Příloha č. II.	Dotazník
Příloha č. III.	Průběh šetření
Příloha č. IV.	Pracovní list SADA A
Příloha č. V.	Pracovní list SADA B
Příloha č. VI.	Pracovní list SADA C
Příloha č. VII.	Dramatizace z pracovních listů
Příloha č. VIII.	Nejhůře vyplněný pracovní list
Příloha č. IX.	Literární tvorba žákyň ze ŠD
Příloha č. X.	Aplikace pracovních listů

Příloha č. I.

Beseda v místní knihovně Vlasty Javořické

Příloha č. II.

Dotazník

Milé děti, chtěla bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku a následujících listů.

Jsem žákem _____ třídy

Jsem: a) Chlapec

b) Dívka

Je mi _____ let

- 1) Když jsi ve školní družině, čteš si? (knihu, časopis, ...)
  - a. ANO
  - b. NE
- 2) Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ANO, co si čteš? (Knihu, časopis, ...)
_____
- 3) Hrajete někdy v družině divadlo?
  - a. ANO
  - b. NE
- 4) Čteš si knihy doma?
  - a. ANO
  - b. NE
- 5) Jaký druh knih tě zajímá? (Pohádkové, dívčí romány, dramatické knihy, ...)
_____
- 6) Máš raději pohádky v knihách, nebo se na ně raději díváš v televizi?
  - a. Kniha
  - b. Televize
  - c. Ani jedno z výše uvedených
  - d. Jiná možnost _____
- 7) Čtete si někdy v družině všichni dohromady?
  - a. ANO

b. NE

8) Navštívili jste někdy se školní družinou místní knihovnu?

a. ANO

b. Ne

9) Chodíš do knihovny?

a. ANO

b. NE

10) Moje nejoblíbenější kniha/knihy jsou?

---

11) Účastnil ses recitační soutěže?

a. ANO

b. NE

12) Pokoušel ses někdy vytvořit vlastní básničku, popřípadě příběh?

a. ANO Název: _____

b. NE

13) Co pro tebe kniha znamená? (Odpočinek, inspiraci, nic, trest, ...)

---

14) Nejoblíbenější hrdina je:

Příloha č. III.

Průběh dotazníkového šetření

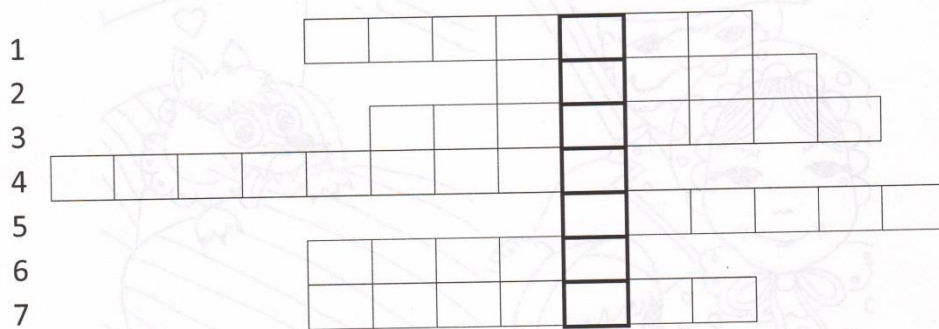

Příloha č. IV.

Pracovní listy z literatury

SADA A

1) Vyplň tajenku:

- 1) _____ Fík
- 2) Bob a _____
- 3) _____ a 7 trpaslíků
- 4) Mach a _____
- 5) _____, Široký a Bystrozraký
- 6) Bolek a _____
- 7) Tatínek Cipíška

2) Pokus se správně spojit pohádkové postavy:

Rumcajs	Nastěnka	Čert	Motýl Emanuel
Pat	myška	Sněhurka	Mařenka
Krteček	Jůrášek	Jeníček	Trpaslíci
Maxipes Fík	Brouk Pytlík	Zlatovláska	Jiřík
Ferda Mravenec	Ája	Budulínek	Kočka
Popelka	Mat	Pejsek	Liška
Mrazík	Manka	Maková panenka	Káča

3) Nyní si zkusíme poskládat pohádku. Do koleček u obrázků zapiš číslo, jak je pohádka správně. Uhádneš, o jakou pohádku se jedná?

Napiš její název: _____

Dokázal bys pohádku s kamarády zahrát? Rozdělte se do skupinek, popřemýšlejte o všech postavách, které v pohádce jsou a zkuste si pohádku zahrát.

4) Jistě jsi na předchozí straně poznal, o jakou pohádku se jedná. Nyní si můžeš za odměnu vybarvit obrázek z pohádky:

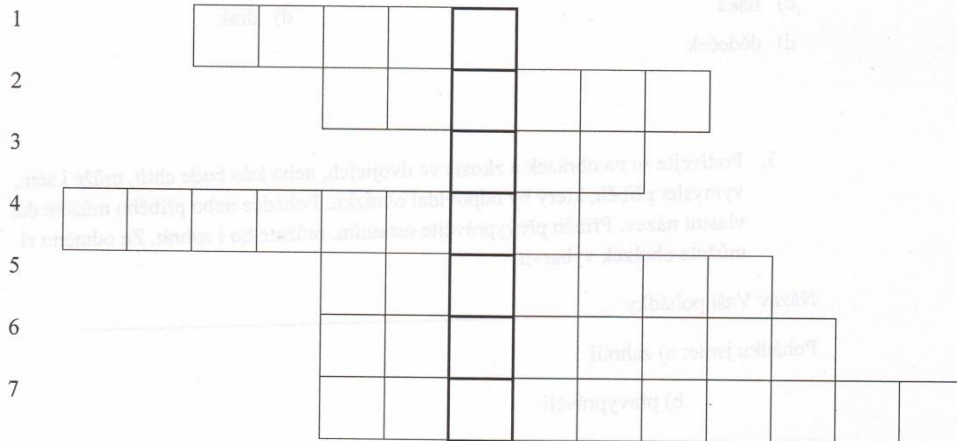

Příloha č. V.

Pracovní listy z literatury

SADA B

1. vyplň tajenku:

- 1) Zelený zlobr
- 2) Gargamel a jeho kocour _____
- 3) ___ a Jerry
- 4) Spejbl a _____
- 5) Pejsek a _____
- 6) _____ a Vochomůrka
- 7) Bydlí u jezírka a je celý zelený

2. Zakroužkuj správné odpovědi:

Které zvíře má nejdelší krk:

- a) krtek
- b) krtonožka
- c) krkavec
- d) žirafa

Když někdo upadne, říká se, že se natáhl:

- a) jak dlouhý tak široký
- b) jak tlustý tak hubený
- c) jak vysoký tak hluboký
- d) jak hladový tak žíznlivý

Kdo vozil na zádech Smolíčka
pacholíčka? Co to je oř?

a) Jelen se zlatými parohy	a) pes
b) Kůň se zlatou hřívou	b) kočka
c) liška	c) kůň
d) dědeček	d) drak

3. Podívejte se na obrázek a zkuste ve dvojicích, nebo kdo bude chtít, může i sám, vymyslet příběh, který by odpovídal obrázku. Pohádce nebo příběhu můžete dát vlastní název. Příběh převyprávějte ostatním, můžete ho i zahrát. Za odměnu si můžete obrázek vybarvit.

Název Vaší pohádky _____

Pohádku jsme: a) zahráli

b) převyprávěli

O čem naše pohádka je a jaké jsou v ní postavy? Na tuto odpověď využijte posledního prázdného listu.

www.OmalovankyZdarma.cz

4. Přečti si moderní matematickou pohádku a podle tajného šifrování rozlušti, co řekl princ za odklínadlo.

O ŠÍPKOVÉ RŮŽENCE

Bylo nebylo, slunce na svět svítilo. Ale jen do té doby, než se Růženka píchla o trn do prstu a usnula na věky. Princ z nedalekého království, se tuto zprávu dozvěděl z televize a hned pospíchal Růženku vysvobodit. Jaké bylo jeho zklamání, když princeznu políbil a ona se neprobudila. Šel tedy pro radu k babě Vševědce. Baba byla mazaná a navíc měla ráda matematiku, proto dala princovi příklady. „Když je správně vypočteš a výsledky podle přiložené tabulky rozšifruješ, dostaneš kouzelnou odklínací formuli. Když Růženku políbíš a tuto formuli vyslovíš, princezna se probudí a stane se tvou ženou“. Princovi nezbývalo nic jiného, než příklady vypočítat. Jak tedy zněla babou zmiňovaná odklínací formule?

A = 1	B = 2	C = 3	Č = 4	D = 5
E = 6	Ě = 7	F = 8	G = 9	H = 10
CH = 11	I = 12	J = 13	K = 14	L = 15
M = 16	N = 17	O = 18	P = 19	Q = 20
R = 21	Ř = 22	S = 23	Š = 24	T = 25
U = 26	Ů = 27	V = 28	W = 29	X = 30
Y = 31	Z = 32	Ž = 33		

$15 + 1 =$

$20 + 1 =$

$30 - 9 =$

$10 - 9 =$

$0 + 1 =$

$30 - 3 =$

$12 + 4 =$

$10 - 5 =$

$28 + 5 =$

$3 + 3 =$

$20 + 5 =$

$12 + 5 =$

$10 - 3 =$

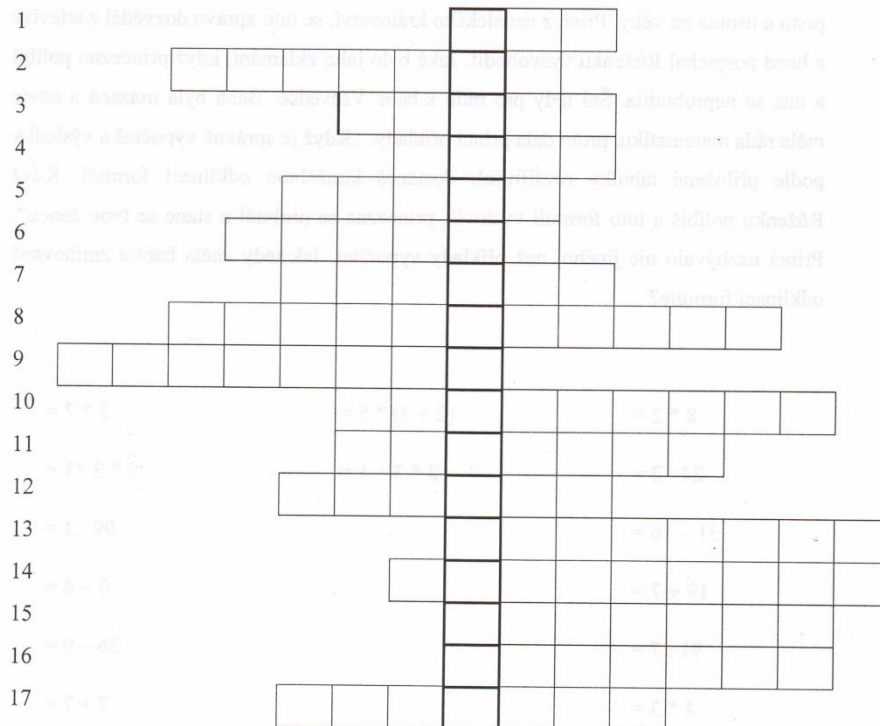
$7 + 7 =$

$9 + 9 =$

Pracovní listy z literatury

SADA C

1) Doplň tajenku, je to pohádka o _____.

1) ___ a Mat	10) Křemílek a _____
2) Jméno koně Popelky	11) Maková panenka a motýl _____
3) Šikovní a pracovitý mravenec	12) Kamarád Ferdý mravence Brouk _____
4) Kuba, hajný a ___ (Krakonošské pohádky)	13) Chlapec, který snědl vše, co mu přišlo do cesty
5) Včelka Mája a _____	14) Vozila ho liška na ocásku
6) Víla s dlouhými a blondatými vlasy	15) Chlapec, který byl velký jako jeden prst
7) Ať žijí _____ (hlavní postava Leontýnka)	16) syn Rumcajse
8) Dívka se zlatými vlasy	17) Princezna, která se píchla o trn – Šípková _____
9) modré postavy	

- 2) Přečti si moderní matematickou pohádku a podle tajného šifrování rozlušti, co řekl princ za odklínadlo.

O ŠÍPKOVÉ RŮŽENCE

Bylo nebylo, slunce na svět svítilo. Ale jen do té doby, než se Růženka píchla o trn do prstu a usnula na věky. Princ z nedalekého království, se tuto zprávu dozvěděl z televize a hned pospíchal Růženku vysvobodit. Jaké bylo jeho zklamání, když princeznu políbil a ona se neprobudila. Šel tedy pro radu k babě Vševědce. Baba byla mazaná a navíc měla ráda matematiku, proto dala princovi příklady. „Když je správně vypočteš a výsledky podle přiložené tabulky rozšifruješ, dostaneš kouzelnou odklínací formuli. Když Růženku políbíš a tuto formuli vyslovíš, princezna se probudí a stane se tvou ženou“. Princovi nezbyvalo nic jiného, než příklady vypočítat. Jak tedy zněla babou zmiňovaná odklínací formule?

$8 * 2 =$

$(2 + 3) * 5 =$

$3 * 7 =$

$24 : 2 =$

$2 * 3 + 1 =$

$3 * 3 * 3 =$

$31 - 16 =$

$99 : 3 =$

$19 + 7 =$

$0 + 6 =$

$91 : 7 =$

$26 - 9 =$

$4 * 3 =$

$7 + 7 =$

$3 * 3 * 2 =$

A = 1	B = 2	C = 3	Č = 4	D = 5
E = 6	Ě = 7	F = 8	G = 9	H = 10
CH = 11	I = 12	J = 13	K = 14	L = 15
M = 16	N = 17	O = 18	P = 19	Q = 20
R = 21	Ř = 22	S = 23	Š = 24	T = 25
U = 26	Ů = 27	V = 28	W = 29	X = 30
Y = 31	Z = 32	Ž = 33		

- 3) Napiš název svojí oblíbené pohádky, tak aby to nikdo z tvých spolužáků neviděl. Poté předstoup před ostatní a zkus zahrát kousek, aby spolužáci poznali, o jakou pohádku se jedná. Můžeš buď povídat nějaké věty z pohádky nebo pantomimicky (pantomimou – předvést bez mluvení nějakou velice známou a pro vybranou pohádku typickou část). Můžeš zkusit i zazpívat kousek písničky.

Poznali spolužáci, jakou pohádku jsi měl na mysli?

- ANO
- NE

Za odměnu si můžeš vybarvit tento obrázek:

Příloha č. VII.

Dotazník

Milé děti, chtěla bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku a následujících listů.

Jsem žákem 6 třídy

Jsem: a) Chlapec

b) Dívka

Je mi 7 let

1) Když jsi ve školní družině, čteš si? (knihu, časopis, ...)

ANO

NE

2) Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ANO, co si čteš? (Knihu, časopis, ...)

za mělu

3) Hrajete někdy v družině divadlo?

a. ANO

b. NE

4) Čteš si knihy doma?

a. ANO

b. NE!!

5) Jaký druh knih tě zajímá? (Pohádkové, dívčí romány, dramatické knihy, ...)

za mělu

6) Máš raději pohádky v knihách, nebo se na ně raději díváš v televizi?

a. Kniha

b. Televize

c. Ani jedno z výše uvedených

d. Jiná možnost _____

7) Čtete si někdy v družině všichni dohromady?

a. ANO

b. NE

8) Navštívili jste někdy se školní družinou místní knihovnu?

a. ANO

b. Ne

9) Chodíš do knihovny?

a. ANO

b. NE

10) Moje nejoblíbenější kniha/knihy jsou?

já nečtu
já nečtu

11) Účastnil ses recitační soutěže?

a. ANO

b. NE

12) Pokoušel ses někdy vytvořit vlastní básničku, popřípadě příběh?

a. ANO Název: _____

b. NE

13) Co pro tebe kniha znamená? (Odpočinek, inspiraci, nic, trest, ...)

MOČENÍ JÁ NEČTĚ

14) Nejoblíbenější hrdina je:

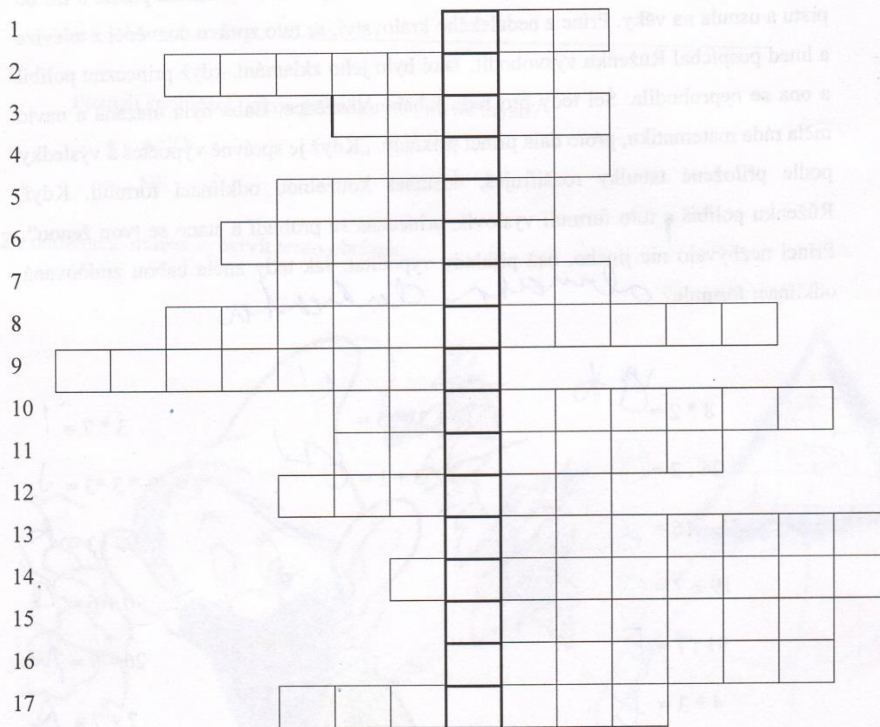
BEJMROUK

Pracovní listy z literatury

SADA C

1) Doplň tajenku, je to pohádka o _____.

1) ___ a Mat	10) Křemílek a _____
2) Jméno koně Popelky	11) Maková panenka a motýl _____
3) Šikovný a pracovitý mravenec	12) Kamarád Ferdy mravence Brouk _____
4) Kuba, hajný a ___ (Krakonošské pohádky)	13) Chlapec, který snědl vše, co mu přišlo do cesty
5) Včelka Mája a _____	14) Vozila ho liška na ocásku
6) Víla s dlouhými a blondatými vlasy	15) Chlapec, který byl velký jako jeden prst
7) Ať žijí _____ (hlavní postava Leontýnka)	16) syn Rumcajse
8) Dívka se zlatými vlasy	17) Princezna, která se píchla o trn – Šípková _____
9) modré postavy	

- 2) Přečti si moderní matematickou pohádku a podle tajného šifrování rozlušti, co řekl princ za odklínadlo.

O ŠÍPKOVÉ RŮŽENCE

Bylo nebylo, slunce na svět svítilo. Ale jen do té doby, než se Růženka píchla o trn do prstu a usnula na věky. Princ z nedalekého království, se tuto zprávu dozvěděl z televize a hned pospíchal Růženku vysvobodit. Jaké bylo jeho zklamání, když princeznu políbil a ona se neprobudila. Šel tedy pro radu k babě Vševedce. Baba byla mazaná a navíc měla ráda matematiku, proto dala princovi příklady. „Když je správně vypočteš a výsledky podle přiložené tabulky rozšifruješ, dostaneš kouzelnou odklínací formuli. Když Růženku políbíš a tuto formuli vyslovíš, princezna se probudí a stane se tvou ženou“. Princ nezbyvalo nic jiného, než příklady vypočítat. Jak tedy zněla babou zmiňovaná odklínací formule? *almanah dubeketa*

$$8 * 2 = \text{H}$$

$$(2 + 3) * 5 = \text{H}$$

$$3 * 7 = \text{I}$$

$$24 : 2 = \text{B}$$

$$2 * 3 + 1 = \text{CH}$$

$$3 * 3 * 3 = \text{J}$$

$$31 - 16 = \text{N}$$

$$99 : 3 = \text{K}$$

$$19 + 7 = \text{O}$$

$$0 + 6 = \text{L}$$

$$91 : 7 = \text{E}$$

$$26 - 9 = \text{M}$$

$$4 * 3 = \text{F}$$

$$7 + 7 = \text{N}$$

$$3 * 3 * 2 = \text{O}$$

A = 1	B = 2	C = 3	Č = 4	D = 5
E = 6	Ě = 7	F = 8	G = 9	H = 10
CH = 11	I = 12	J = 13	K = 14	L = 15
M = 16	N = 17	O = 18	P = 19	Q = 20
R = 21	Ř = 22	S = 23	Š = 24	T = 25
U = 26	Ů = 27	V = 28	W = 29	X = 30
Y = 31	Z = 32	Ž = 33		

- 3) Napiš název svojí oblíbené pohádky, tak aby to nikdo z tvých spolužáků neviděl. Poté předstoup před ostatní a zkus zahrát kousek, aby spolužáci poznali, o jakou pohádku se jedná. Můžeš buď povídat nějaké věty z pohádky nebo pantomimicky (pantomimou – předvést bez mluvení nějakou velice známou a pro vybranou pohádku typickou část). Můžeš zkusit i zazpívat kousek písničky.

Poznali spolužáci, jakou pohádku jsi měl na mysli?

- ANO
- NE

Za odměnu si můžeš vybarvit tento obrázek:

Příloha č. VIII.

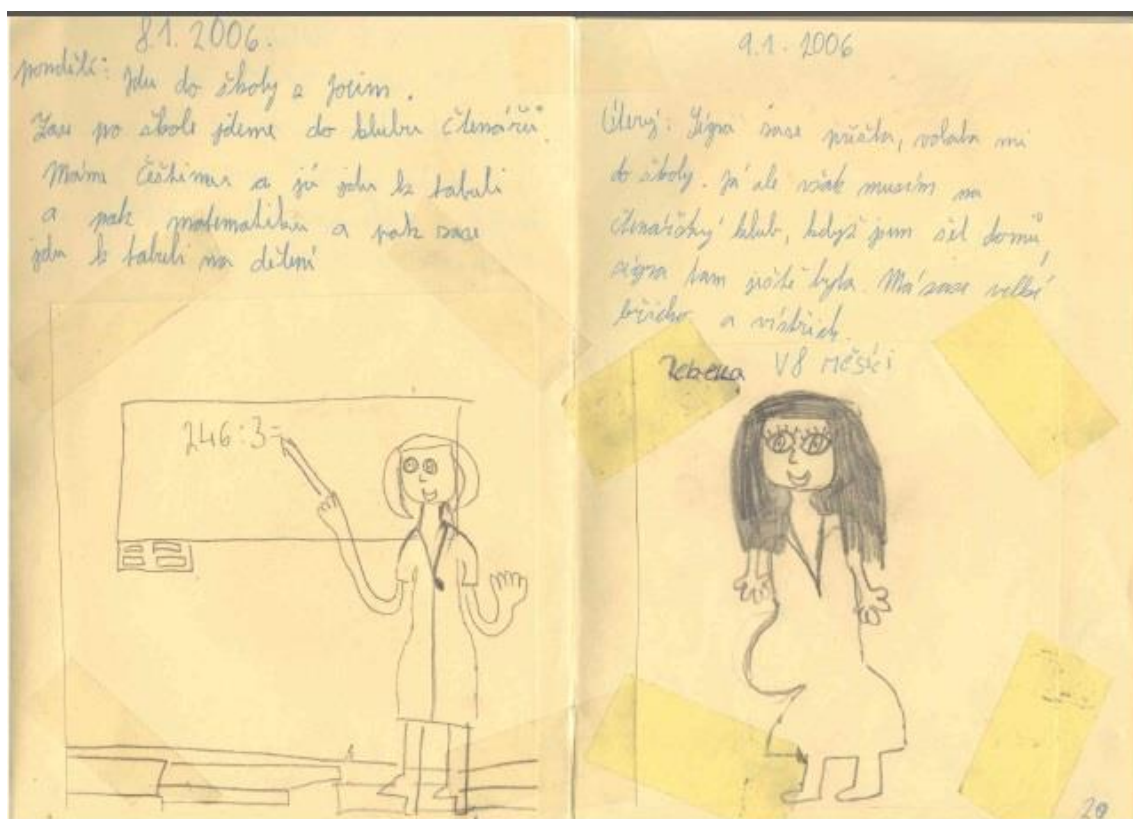
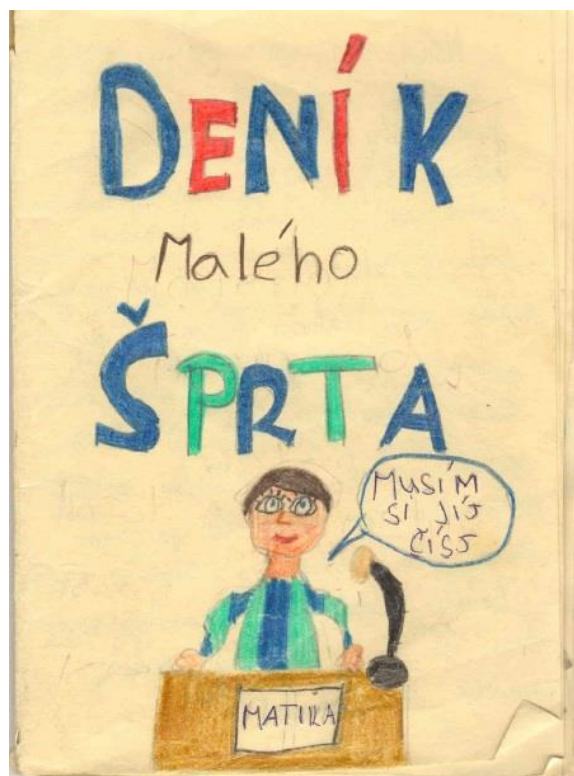
Dramatizace hry z pracovních listů

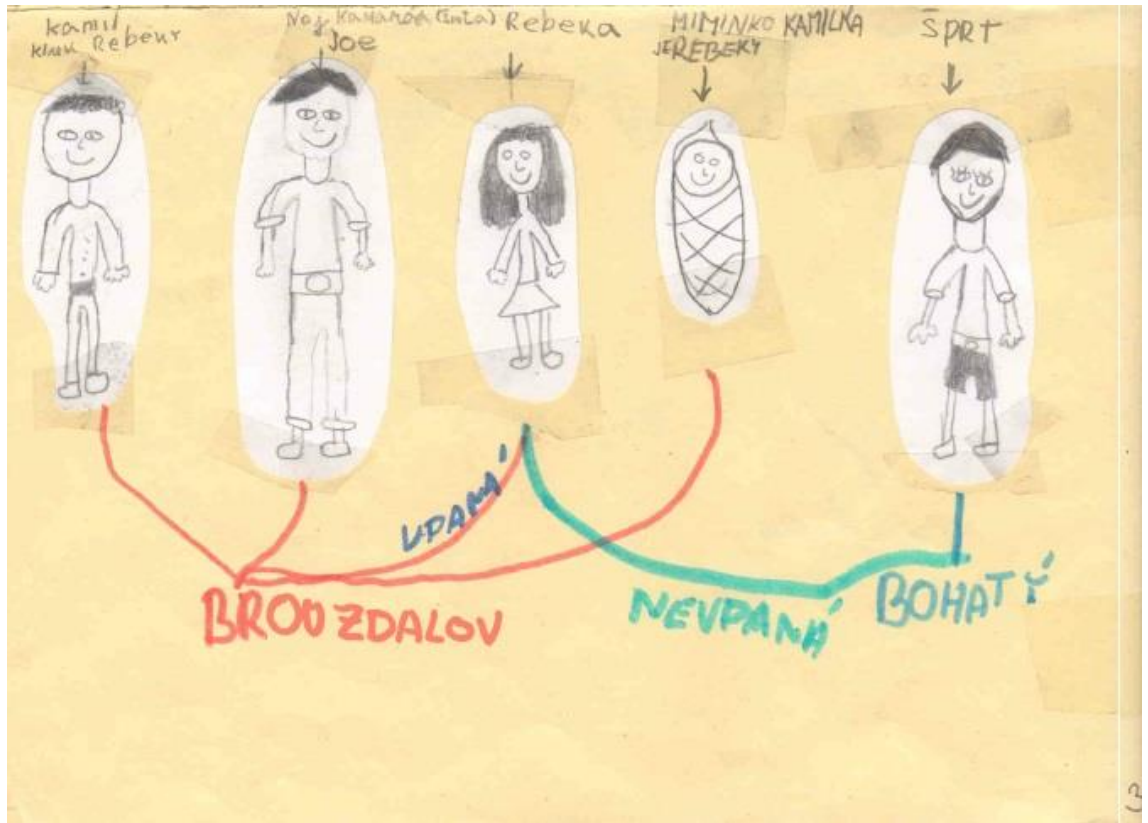

Příloha č. IX.

Tvorba žákyň ze školní družiny

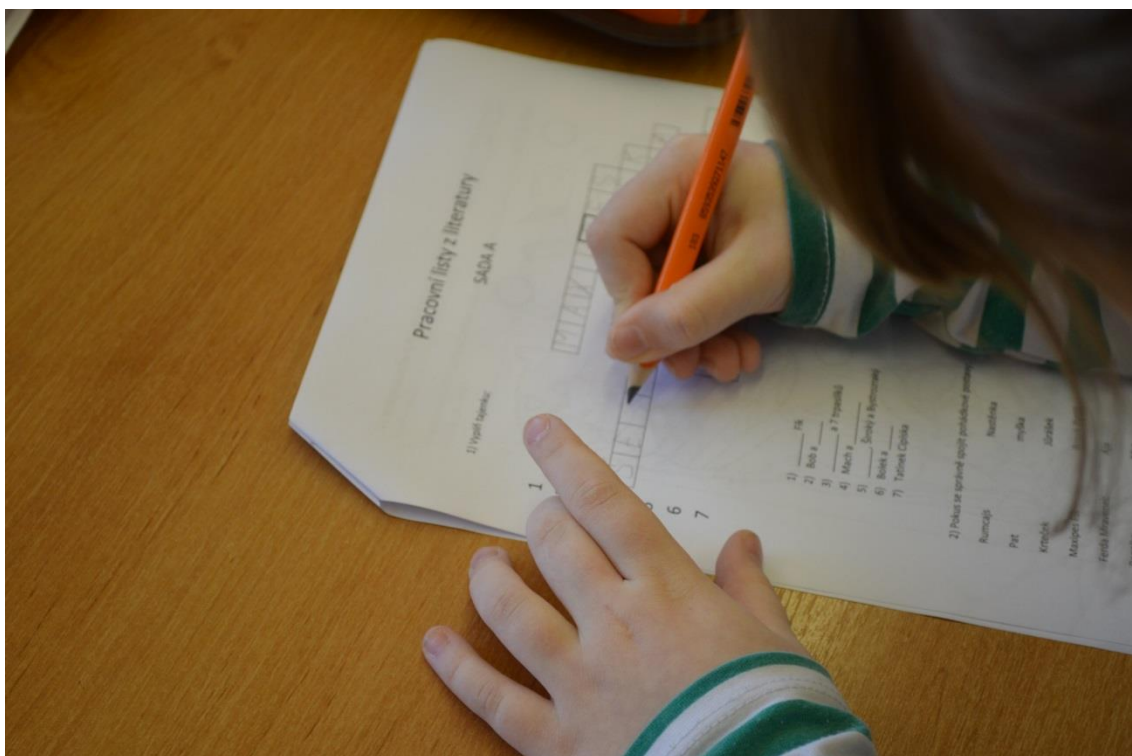

Příloha č. X.

Aplikace pracovních listů

ANOTACE

SMRŽOVÁ, V. Využití literatury pro děti a mládež ve školních družinách. České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce H. Zbudilová.

Klíčová slova

školní družina, volný čas, literatura, cíl výchovy, funkce školní družiny, charakteristika dětí, základní škola, rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, metodika a práce s literárním textem

Práce se zabývá využitím literární výchovy ve školní družině ve Studené. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy (školní družina, volný čas, charakteristika dětí). Práce se zaměřuje především na charakteristiku školní družiny jako prostředí pro výchovu a vzdělávání dětí v době mimo vyučování, charakteristiku dětí mladšího a středního školního věku. Podrobně jsou rozebrány metody práce s literárním textem v rámci literární a literárně-dramatické výchovy. Praktická část obsahuje výzkum zaměřený na využití literární výchovy ve školní družině i mimo ni a pracovní listy zaměřené na literární a dramatickou výchovu.

ABSTRACT

Utilization of Children and Juvenile Literature in After-school Clubs

Key words

After-school club, leisure time, literature, the goal of education, after-school clubs role, characteristics of children, primary school, educational framework, school educational program, methodology and work with literary texts

The thesis deals with utilization of literary education in after-school club in Studena. The theoretical part determines the key concepts (after-school club, leisure time, characteristic of children). In particular, the thesis concentrates on characteristics of school club as the environment for pedagogy and education of children in after-school time, characteristics of junior and middle-age children. The thesis further analyses the ways of work with the literary texts during literary and literary-dramatic education in more details. Practical part includes the research on utilization of the literary education in after-school club and also outside it and paper works aimed at literary and dramatic education.